

Τα Καντιλιώτικα

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
Τεύχος 8^ο Αύγουστος 2007

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

για την τακτική γενική συνέλευση της Αδελφότητας

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας καλεί τα μέλη, και τους συγχωριανούς να προσέλθουν στην Τακτική Γενική Συνέλευση, η οποία θα γίνει στις 14 Αυγούστου 2007, ημέρα Τρίτη και ώρα 18.00, στην αίθουσα του κοινοτικού καταστήματος του χωριού μας, προς εξέταση των παρακάτω θεμάτων της ημερήσιας διάταξης.

ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

1. Απολογισμός πεπραγμένων του απερχόμενου Διοικητικού Συμβουλίου και απολογισμός της ταμειακής διαχείρισης.
2. Έκθεση της Εξελεγκτικής Επιτροπής για την οικονομική και διοικητική διαχείριση του Δ.Σ
3. Έγκριση των πεπραγμένων και της λογοδοσίας του απερχόμενου Διοικητικού Συμβουλίου.
4. Εκλογή Εφορευτικής Επιτροπής για τη διενέργεια αρχαιρεσιών για εκλογή νέου Δ.Σ και των άλλων οργάνων της Αδελφότητας.
5. Συζήτηση και λήψη αποφάσεων επί άλλων θεμάτων, που τυχόν θα προτείνει η Γενική Συνέλευση.

Οι αρχαιρεσίες θα γίνουν την ίδια ημέρα, αμέσως μετά το τέλος των εργασιών της Συνέλευσης, σύμφωνα με την απόφαση του Δ.Σ και το άρθρο 20 του καταστατικού.

Στην ψηφοφορία, δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο τα ταμειακώς εντάξει μέλη.

Με απόφαση του Δ.Σ ορίσθηκε ότι η ταμειακή τακτοποίηση μπορεί να γίνει μέχρι και πριν από την έναρξη της ψηφοφορίας.

Για το Δ.Σ.

Ο Πρόεδρος
Γ. Κοτολούλης

Ο Γραμματέας
Π. Κοτσίνας

Εκδοτικά

Ευχαριστούμε όλους εκείνους τους χωριανούς και αναγνώστες του περιοδικού μας οι οποίοι ανταποκρίθηκαν στην έκκλησή μας και έστειλαν κείμενα προς δημοσίευση. Αυτά θα πάρουν τη σειρά τους και θα δημοσιευθούν σταδιακά. Θεωρούμε την συγκομιδή αυτή των άρθρων μικρή, γιατί ξέρουμε ότι και άλλοι πολλοί γνωρίζουν ιστορικά επεισόδια, τα οποία μπορούν να διασωθούν, αν βέβαια γράφουν. Και δεν χρειάζεται να γράφουν με λόγιο τρόπο. Ας γράφουν απλά, ακόμη και ανορθόγραφα ή με ασυνταξίες, γιατί ζητούμενο είναι να καταγραφεί και διασωθεί το όποιο επεισόδιο. Για τα άλλα, ορθογραφία και σύνταξη, υπάρχει η Συντακτική Επιτροπή, η οποία και θα τα επιμεληθεί, τηρώντας το ύφος και το ιδιαίτερο λεκτικό της γραφής. Γι' αυτό επιμένουμε και παροτρύνουμε πάλι όλους εκείνους που γνωρίζουν οτιδήποτε σχετίζεται με το Κάντσικο να το καταγράψουν, όπως αυτοί ξέρουν και μπορούν, και να μας το στείλουν. Άλλωστε, η ιστορία ενός τόπου έτσι δημιουργείται, από μικρά-μικρά και διάσπαρτα γεγονότα που κάποτε καταγράφονται και κάπου καταχωρούνται, όπως π.χ. στο περιοδικό μας. Εμείς, πάντως, έχουμε υπομονή και καρτερούμε τις γραφές σας. Καλό είναι, όμως, να γρηγορείτε και λιγάκι, γιατί, στο διάβα του χρόνου, πολλά λησμονιούνται και χάνονται.

Η Συντακτική Ομάδα

Νέα και δραστηριότητες

Εκδηλώσεις «Χειμώνας 2007»

Πραγματοποιήθηκαν και φέτος, με απόλυτη επιτυχία, οι καθιερωμένες πια εκδηλώσεις χειμώνα της Αδελφότητάς μας.

Το ξεκίνημα έγινε με το χορό που διοργάνωσαν οι Καντσιώτες της παροικίας της Καστοριάς. Την σκυτάλη πήραν οι Καντσιώτες των Ιωαννίνων, που διοργάνωσαν την επόμενη μέρα το δικό τους χορό, στα Γιάννενα. Και τέλος, οι Καντσιώτες που διαμένουν στην Αθήνα, συνέχισαν με την δική τους χορευτική βραδιά. Σε όλες τις εκδηλώσεις η συμμετοχή των συγχωριανών μας ήταν συγκινητική και το κέφι μεγάλο. Μεγάλη και η οικονομική συμβολή των παραπάνω εκδηλώσεων στο ταμείο της Αδελφότητας.

Τσαρ - Τσαρ τα κέδρα

Συνεπείς στο ετήσιο πια ραντεβού τους, οργάνωσαν άψογα και τις εκδηλώσεις της Αποκριάς στο χωριό οι νέοι από τα Γιάννενα και την Καστοριά. Με την συμμετοχή πολλών συγχωριανών μας από πολλές πόλεις της Ελλάδας, όπου διαμένουν μόνιμα, αναβίωσαν τα έθιμα «το κάψιμο των κέδρων και του χάσκαρου». Ένα μεγάλο ΕΥΓΕ! στους νέους μας που πεισματικά αντιστέκονται, αναβιώνουν τα έθιμά μας και κρατούν την παράδοσή μας ζωντανή.

Το ημερολόγιό μας

Με επιτυχία διακινήθηκε και φέτος το ημερολόγιο της Αδελφότητας για το 2007. Τυπώθηκε σε 650 αντίτυπα. Μαζί με το ημερολόγιο διακινήθηκε δωρεάν και το 7ο τεύχος του περιοδικού μας "Τα Καντσιώτικα". Το ημερολόγιο και το περιοδικό στάλθηκε σ' όλα τα δημόσια πρόσωπα που κατάγονται από την Ήπειρο. Στάλθηκε επίσης για πρώτη φορά στην Ακαδημία Αθηνών (Κέντρο έρευνας της Ελληνικής λαογραφίας), στο Μουσείο Μπενάκη, στο Ίδρυμα Γουλανδρή, στο Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης και στο Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο. Ο Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κος Κάρολος Παπούλιας ευχαρίστησε ιδιαίτερα με επιστολή του το Δ.Σ της Αδελφότητας.

Η κτηματική επιτροπή σε δράση

Με κοινή απόφαση της Κτηματικής επιτροπής και του Τοπικού Συμβουλίου, αποφασίσθηκαν, φέτος, να εκτελεστούν τα παρακάτω έργα, από τα έσοδα από την ενοικίαση του βουνού.

1. Επιδιόρθωση των πλακόστρωτων σε όλο το μήκος των κεντρικών δρόμων.
2. Τσιμεντόστρωση των δρόμων: α) από το σπίτι του Λέκκα Μιχάλη μέχρι και το σπίτι του Τζίμου Γιώργου, β) προς το σπίτι του Λέκκα Χρήστου.
3. Τοποθέτηση μεταλλικών κιγκλιδωμάτων (κάγκελα) στο δρόμο προς το σπίτι του Σπέλλα Σταύρου.
4. Κατασκευή ποτίστρας στο βουνό για την εξυπηρέτηση των ενοικιαστών βοσκών.

Η Αδελφότητα ψάχνει στέγη στο χωριό

Η Αδελφότητά μας, όπως είναι γνωστό, δεν διαθέτει στο χωριό γραφείο, ούτε κάποιο άλλο χώρο που θα εξυπηρετεί τις ανάγκες λειτουργίας της. Για το σκοπό αυτό, με επιστολή της προς το Δήμο Μαστοροχωρίων, ζητά να της παραχωρηθεί «προς χρήση» τμήμα του επάνω χώρου του Κοινοτικού Καταστήματος.

Στην επιστολή που στείλαμε στις 30/4/2007 προς τον Δήμο αναφέρουμε: «Η Αδελφότητα Δροσοπηγωτών, ενδεχόμενα, είναι ο μοναδικός Σύλλογος από τα χωριά του Δήμου Μαστοροχωρίων που δεν διαθέτει χώρο γραφείων στο χωριό. Οι δραστηριότητες της Αδελφότητας στο χωριό, ειδικά το καλοκαίρι, ο μεγάλος αριθμός των ενεργών μελών (295 ενεργά μέλη σήμερα), απαιτούν ένα χώρο -σημείο αναφοράς- για τα μέλη και τους χωριανούς. Επίσης η Αδελφότητα έχει υπό την ιδιοκτησία της στο χωριό διάφορα είδη αξίας π.χ μικροφωνική κ.λ.π, που δυστυχώς σήμερα είναι αποθηκεμένα σε διάσπαρτους άλλους χώρους και σε μη σωστές συνθήκες φύλαξης. Για όλα τα παραπάνω λοιπόν σας παρακαλούμε να εγκρίνετε την αλλαγή χρήσης μέρους του επάνω χώρου του Κοινοτικού Καταστήματος, σε γραφεία της Αδελφότητας, συμβάλλοντας έτσι και εσείς με την απόφασή σας, στην αποδοτικότερη και πιο εύρυθμη λειτουργία της Αδελφότητάς μας.»

Αναμένουμε την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου.

Αιμοδοσία

Πραγματοποιήθηκε και φέτος, την 11 - 03 - 07, η αιμοδοσία της παροικίας Θεσσαλονίκης στο Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ. Αίμα έδωσαν οι:

Σπέλλας Κώστας / Μουκούλης Κήρυκας / Ιωαννίδης Αλέκος / Γκαμπράνης Νίκος / Κοτολούλης Γεώργιος / Κοτσίνας Παύλος / Ρέβας Ιωάννης.

Προσήλθαν, αλλά κρίθηκε ότι δεν πρέπει να δώσουν αίμα, οι Συγγενός Φώτης και ο Κούρας Αθανάσιος.

Αίμα έδωσαν επίσης, σε άλλα Νοσοκομεία, για λογαριασμό της Τράπεζας Αίματος της Αδελφότητας, οι παρακάτω χωριανοί:

Σπέλλας Κων/νος του Ηλία / Καρράς Αθανάσιος του Πέτρου / Σπέλλας Σταύρος του Θωμά.

Μέσω των δύο Τραπεζών αίματος της Αδελφότητας εξυπηρετήθηκαν όλες οι ανάγκες των συγχωριανών μας για αίμα που προέκυψαν μέχρι σήμερα.

Νέα και δραστηριότητες από την Αθήνα

1. Με επιτυχία, πραγματοποιήθηκε στις 24 Φεβρουαρίου ο ετήσιος χορός της Αδελφότητας στην Αθήνα. Το παρόν έδωσαν συνολικά 140 χωριανοί, φίλοι και συμπατριώτες από τα γειτονικά μαστοροχώρια, που γλέντησαν μέχρι τις πρώτες πρωινές ώρες υπό τους ήχους της ορχήστρας του Ν. Φιλιππίδη. Ιδιαίτερα συγκινητική υπήρξε η παρουσία αντιπροσωπείας από την καντισιώτικη παροικία του Τυρνάβου, τα μέλη της οποίας άνοιξαν πρώτοι το χορό.

2. Στις 2 Απριλίου πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα εκλογές για ανάδειξη νέου ΔΣ της Πανηπειρωτικής Συνομοσπονδίας Ελλάδος. Μεταξύ των υποψηφίων υπήρξε ο συγχωριανός μας - και εκ των αντιπροσώπων της Αδελφότητας στην Πανηπειρωτική - Ζιώγας Βασίλης, χωρίς ωστόσο να καταφέρει να εκλεγεί. Από τα γειτονικά χωριά εξελέγη μόνο ο κ. Κ. Χαρισιάδης από το Κεράσοβο. (βλ. www.panepirotiki.com).

3. Δύο σεμινάρια διδασκαλίας χορών από την περιοχή των Μαστοροχωρίων πραγματοποιήθηκαν, με ευρεία ανταπόκριση του κοινού,

στην Αθήνα κατά την διάρκεια του χειμερινού εξαμήνου. Διοργανώθηκαν από προβεβλημένους χορευτικούς συλλόγους της πρωτεύουσας και απευθύνονταν σε κάθε ενδιαφερόμενο, κυρίως όμως σε χοροδιδασκάλους, χορευτές και ερευνητές της παράδοσης. Η αρχή έγινε από το Εθνικομουσικολογικό Ίδρυμα «Πέτρου Ζήση» στο Χαλάνδρι, στις 11/2/07, όπου η διδασκαλία των χορών έκλεισε με ένα πολύωρο γλέντι υπό τη συνοδεία του Ν. Φιλιππίδη και του Μ. Πανουσάκου, για να πάρει τη σκυτάλη το Θέατρο Ελληνικών Χορών «Δόρα Στράτου», στις 6/5/07 στον λόφο του Φιλοπάππου. Αντίστοιχο σεμινάριο, διοργανώνεται στα μέρη μας από 5 έως 8 Ιουλίου, από το Ελληνικό Κέντρο Λαογραφικών Μελετών Π. Φαλήρου, σε συνέχεια του πολύ επιτυχημένου περυσινού, που έλαβε χώρα στο Μπουραζάνι, την Βούρμπιανη και στους Πάδες και το οποίο έτυχε προβολής από την τηλεόραση της ΕΤ3.

Πληροφορίες - δηλώσεις συμμετοχής: 210-9916088, 210-9403439, 6977-417230 (Καούρης Σπύρος), elkelam2000@yahoo.gr

Επί τέλους... και ΕΤ 3

Ήταν αδιανόητο. Το μοναδικό κρατικό κανάλι με έδρα την περιφέρεια, και μάλιστα τη Β. Ελλάδα, με πρόγραμμα που κατ' εξοχήν απευθύνεται στους κατοίκους της ευαίσθητης αυτής περιοχής της χώρας μας, να μη μπορεί να εκπέμψει στα «Μαστοροχώρια». Επί τέλους, προσπάθειες ετών, χάρις στην καταλυτική παρέμβαση της νέας δημοτικής συμβούλου του Δήμου Μαστοροχωρίων κας Αικατερίνης Λ. Δημάρατου, καρποφόρησαν. Η ΕΡΤ, ως όφειλε, εγκατέστησε τον απαραίτητο εξοπλισμό, με αποτέλεσμα τα χωριά μας να απολαμβάνουν το τηλεοπτικό πρόγραμμα της ΕΤ3.

Θερμά συγχαρητήρια και πάντα τέτοια.

Δημοσιεύματα - Αφιερώσεις

Εφημερίδα Ιωαννίνων «ΠΡΩΪΝΟΣ ΛΟΓΟΣ»

Αναφορά με επαινετικά σχόλια για τη δράση και την γενικότερη παρουσία της Αδελφότητάς μας, στο φύλλο της 11ης & 13ης Ιανουαρίου 2007, με τίτλους «Η μαθητική ζωή τότε...» και

«Άλλη μια χρονιά πλούσιας δράσης από την Αδελφότητα Δροσοπηγής», έκανε η τοπική καθημερινή εφημερίδα Ιωαννίνων ΠΡΩΪΝΟΣ ΛΟΓΟΣ για το ημερολόγιο 2007 και το 7ο τεύχος του περιοδικού μας «Καντιώτικα» αντίστοιχα. Ευχαριστούμε την εφημερίδα για την πρωτοβουλία της αυτή και για τα καλά της λόγια.

Εφημερίδα Ιωαννίνων «ΝΕΟΙ ΑΓΩΝΕΣ»

Ολοσέλιδο αφιέρωμα στο φύλλο της 3ης Απριλίου 2007 είχε και η ημερήσια εφημερίδα Ιωαννίνων ΝΕΟΙ ΑΓΩΝΕΣ με τίτλο «Κυρία...κυρία... Το ημερολόγιο 2007 της Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών». Το εκτενές άρθρο το υπογράφει η δημοσιογράφος Άννα Δερέκα. Το Δ.Σ ευχαρίστησε με επιστολή του τόσο την δημοσιογράφο, όσο και την εφημερίδα για την καταχώριση και τα καλά τους σχόλια.

Επιστολές που λάβαμε

Από το Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας σε απάντηση των ευχών μας με την αποστολή του ημερολογίου και του περιοδικού μας, λάβαμε την ακόλουθη κάρτα:

«Ευχαριστώ για τις ευχές σας και αντεύχομαι».

Κάρολος Παπούλιας

Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας

Ευχαριστώ για τις ευχές σας
και αντεύχομαι.

Κ. Παπούλιας

Πρόεδρος Δ.Σ. Αδελφότητας
Δροσοπηγιωτών Δήμου Μαστοροχωρίων
Κύριο Γεώργιο Κατοκούλη
Μάνου κατράκη 28
565 33 Παύλη Θεσσαλονίκης

Από το «ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ» λάβαμε την παρακάτω επιστολή:

«Αγαπητοί Κύριοι,

Δεχτείτε τις θερμές μας ευχαριστίες για το εξαιρετικό σας ενδιαφέρον και την καλοσύνη που είχατε να μας προσφέρετε πέντε τεύχη από την ενημερωτική, και πολιτιστική σας έκδοση «Τα Καντσιώτικα» για τον εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης μας. Χαιρόμαστε για την δραστηριότητα του σωματίου σας και θα θέλαμε να γνωρίζετε ότι είμαστε στην διάθεσή σας για κάθε δυνατή εξυπηρέτηση από τις συλλογές μας.»

Με κάθε τιμή

Πίτσα Τσάκωνα
Υπεύθυνη Βιβλιοθήκης

Από το «Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ» λάβαμε την ακόλουθη επιστολή:

Το «Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών» στο πλαίσιο των γενικότερων ενδιαφερόντων του για τους φορείς του λαϊκού πολιτισμού, έχει σχεδιάσει να δημιουργήσει μια βάση δεδομένων σχετικά με τα πατριδοτοπικά - λαογραφικά σωματεία (συλλόγους, εταιρείες, ομοσπονδίες κλπ) συντοπιτών που έχουν εγκατασταθεί μόνιμα και δραστηριοποιούνται σε μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Βόλο, Ιωάννινα κ.ά). Η βάση θα είναι προσβάσιμη στο ευρύτερο κοινό μέσω της ιστοσελίδας του Κέντρου, στο πλαίσιο του Προγράμματος της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Δεδομένου ότι το Κέντρο Λαογραφίας υπηρετεί, από την ίδρυσή του μέχρι σήμερα, την έρευνα, μελέτη, διάσωση και αξιοποίηση της νεότερης πολιτιστικής μας κληρονομιάς, σας παρακαλούμε θερμά να μας διευκολύνετε στην προσπάθειά μας για τη συγκέντρωση και αξιολόγηση των δραστηριοτήτων των Συλλόγων, πολλοί απ' τους οποίους έχουν μακροχρόνια και σημαντική προσφορά στη διατήρηση της παράδοσης και του λαϊκού μας πολιτισμού γενικότερα.

Με εκτίμηση

Η Διευθύντρια
Αικατερίνη Πολυμέρου - Καμηλάκη

Από το «Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο» (ΕΛΙΑ) λάβαμε την ακόλουθη επιστολή:

«Αξιότιμοι Κύριοι,

Εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου του «Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου» (Ε.Λ.Ι.Α) σας ευχαριστώ θερμά για την προσφορά των τευχών (3ο, 4ο, 5ο, 6ο και 7ο) του εξαμηνιαίου περιοδικού με τίτλο «Τα Καντσιώτικα», καθώς και για το ετήσιο ημερολόγιο 2007. Το Ε.Λ.Ι.Α στηρίζεται στους Φίλους του για τον εμπλουτισμό των συλλογών του και τη συνέχιση των δραστηριοτήτων του.»

Με φιλικούς χαιρετισμούς

Μάνος Χαριτάτος
Πρόεδρος Δ.Σ.

Άλλες επιστολές φίλων:

«Ευχαριστούμε πολύ για την τιμή που μας κάνατε να μας ανακηρύξετε επίτιμα μέλη της Αδελφότητας του χωριού σας, όπου ζήσαμε ένα μεγάλο κομμάτι της ζωής μας και το αγαπήσαμε σαν δεύτερο χωριό μας. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη ικανοποίηση για ένα δάσκαλο, όταν αναγνωρίζουν την προσφορά του και προπάντων οι ίδιοι οι μαθητές του. Είναι πράγματι λειτούργημα το επάγγελμα του δασκάλου και μείς σαν λειτούργημα το είδαμε και έτσι το επιτελέσαμε. Ευχαριστούμε πολύ.»

Νίκος Γκιόκας

Ελευθερία Ντάρα - Γκιόκα

«Ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας Δροσοπηγιωτών που με την απόφαση-πρότασή του με ανακήρυξε επίτιμο μέλος της. Νιώθω ειλικρινά ότι ανήκω στην μεγάλη οικογένεια των «Καντσιωτών». Η Δροσοπηγή είναι η δεύτερη πατρίδα μου, αφού υπηρέτησα σα δάσκαλος δέκα συναπτά έτη. Έμεινα με τις καλύτερες αναμνήσεις και εντυπώσεις της σταδιοδρομίας μου. Χαίρομαι που θα ανταμώνω με τον ερχομό μου στο Κάντσικο, με τους απλούς και φιλόξενους ανθρώπους του. Θα είμαι πάντα κοντά σας. Εύχομαι στο Σύλλογό μας, η πορεία του να είναι δημιουργική σ' όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής του τόπου μας, με κοινωνική ευαισθη-

σία και ανθρώπινο προσανατολισμό. Διαβιβάστε, παρακαλώ, τους θερμούς χαιρετισμούς μου σ' όλα τα μέλη του Συλλόγου. Σας ευχαριστώ.»

Τάττης Δημήτριος

«Αγαπητοί Δροσοπηγιώτες,

Εντελώς τυχαία βρέθηκα στον ετήσιο χορό σας στην Αθήνα και θέλω να σας συγχαρώ για την τόσο άψογη διοργάνωση. Μόλις έπιασα στα χέρια μου την πρόσκλησή σας και είδα την όμορφη φωτογραφία που απεικονίζει άνδρες ομοιόμορφα ντυμένους- κατά την επιταγή της μόδας εκείνη την εποχή- που είναι παραδομένοι στους γνώριμους, γλυκούς ήχους του κλαρίνου, και μπροστά τα παιδιά να προσπαθούν να μάθουν τα βήματα - ποιος ξέρει ποιανού χορού! - κατάλαβα ότι διακατέχετε από αγάπη, μεράκι και πολύ φαντασία. Η αίθουσα ήταν όμορφη και ζεστή. Το φαγητό προσεγμένο και πλούσιο. Ο τρόπος που χορεύετε είναι πάρα πολύ ιδιαίτερος και έμεινα έκπληκτη να σας κοιτάζω και να σας καμαρώνω. Η ορχήστρα του κ. Νίκου Φιλιππίδη, για ακόμη μια φορά, σκόρπιζε ρίγη συγκίνησης. Στην παρέα μου ήταν ο κ. Γιώργος Κωτσίνης, γνωστός δεξιότεχνης του κλαρίνου, αλλά κι' οι κύριοι Λεβέντης και Κίτσιος, κλαρινίστες και αυτοί, με λιγότερη εμπειρία. Μείναμε όλοι ενθουσιασμένοι και ευχαριστημένοι. Η αλήθεια είναι ότι δεν ήξερα καν που βρίσκεται το χωριό σας. Το βρήκα όμως στο χάρτη και ελπίζω τον Αύγουστο να το επισκεφτώ, όταν θα κάνω τις καθιερωμένες πια διακοπές μου στο χωριό του συζύγου μου, το μικρό "Ψηλόκαστρο" στην κοινότητα "Λάβδανης". Δροσοπηγιώτες, συνεχίστε να γλεντάτε έτσι όμορφα και να διοργανώνετε τέτοιες όμορφες εκδηλώσεις.»

Με εκτίμηση

Κατερίνα Λεβέντη
Αθήνα

Ήθελα μέσα από τις στήλες του περιοδικού «Καντσιώτικα» να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους αιμοδότες και τον Πρόεδρο και το Δ.Σ της Αδελφότητάς για την άμεση ανταπόκριση και την χορήγηση αίματος κατά την επείγουσα χειρουργική επέμβαση της γυναίκας μου.

Ευχαριστώ πολύ
Κώστας Παπαδημητρίου

Ευχαριστίες

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας ευχαριστεί θερμά τους:

– Τον συγχωριανό μας Μουκούλη Θωμά, παιδαγωγό και επίτιμο πάρεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας «Τα Καντσιώτικα» με το ποσό των 100 €, στη μνήμη της θείας του Ανδρομάχης Ζιώγα (το γένος Μουκούλη Χρήστου).

– Τον συγχωριανό μας Δημητρούλη Νικόλαο, από τον Καναδά, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού «Τα Καντσιώτικα» με το ποσό των 180 \$ Καναδά.

– Το διατελέσαντα Δάσκαλο στο χωριό μας κ. Στασινό Δημήτριο, για την οικονομική ενίσχυση του περιοδικού μας «Τα Καντσιώτικα» με το ποσό των 50 €.

Επίσης το Δ.Σ. ευχαριστεί ιδιαίτερα όλους τους συντελεστές για την συμμετοχή τους και την συμβολή τους στην πραγμάτωση και την επιτυχία του τηλεοπτικού γυρίσματος για το χωριό μας από το τηλεοπτικό κανάλι «ΗΠΕΙΡΟΣ TV1» Ιωαννίνων:

α) Τον Δημοσιογράφο Γκαρτζονίκα Ηλία, τους συνεργάτες του, κ. Γκαρτζονίκα Δημήτρη, κ. Παπάζογλου Θόδωρο (κάμερα) και κ. Γεωργούλα Γιώργο (μοντάζ), καθώς και το τηλεοπτικό κανάλι «ΗΠΕΙΡΟΣ TV1», για την καταπληκτική δουλειά, για το ντοκιμαντέρ που επιμελήθηκαν για το χωριό μας, για την ιστορία του, για τα μνημεία του, για τη ζωή των κατοίκων στο πέρασμα του χρόνου. Η προσπάθειά τους και το αξιόπαινο αποτέλεσμα που παρουσίασαν αποτελεί τιμή όχι μόνο για το χωριό μας αλλά για όλα τα Μαστοροχώρια.

β) Τους συγχωριανούς μας Ζηκούλη Σταύρο και Ζώτο Μιχάλη για το αρχειακό υλικό (video) που παραχώρησαν στην Αδελφότητα και αξιοποιήθηκε στο τηλεοπτικό γύρισμα που έγινε για το χωριό μας. Το υλικό αυτό σημάδεψε με την προβολή του την ποιοτική διαφορά αυτού του ντοκιμαντέρ και ζωντάνεψε μνήμες και πρόσωπα αγαπητά σε όλους τους Καντσιώτες. Οι παραπάνω συγχωριανοί μας, μέλη της Αδελφότητας, είναι το παράδειγμα για όλους μας, για όσους συγχωριανούς έχουν οποιοδήποτε αρχειακό υλικό, (φωτογραφίες, παλιά έγγραφα, τραγούδια, video κλπ), να το εμπι-

στευθούν στην Αδελφότητα, για καταγραφή, τεκμηρίωση, ψηφιοποίηση και αξιοποίησή του.

Τους συγχωριανούς μας:

Κοτσίνα Νίκο, πρόεδρο του Τοπικού Συμβουλίου του χωριού μας / Μουκούλη Θωμά, παιδαγωγό και επίτιμο πρόεδρο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, / Παπαδημητρίου Κώστα, μέλος του Τοπικού Συμβουλίου του χωριού. / Ζηκούλη Σταύρο, καθηγητή φιλόλογο. / Ζιώγα Κώστα, / Κουτρομπίνα Δημήτριο του Γρηγορίου / Ανθία Καρανικούλη / Κοτολούλη Χρήστο.

Τα μέλη της χορωδίας:

Κανναβού Σταυρούλα / Καθάριου Αλεξάνδρα / Κοτολούλη Ευμορφία / Κοτσίνα Γιαννούλα / Κοτσίνα Ελευθερία / Μουκούλη Βασιλική / Νακούλη Σταυρούλα / Σίμου Όλγα.

Τους μουσικούς:

Χαλκιά Κώστα - κλαρίνο / Χαλκιά Δημήτριο - κλαρίνο / Μέλης Αποστόλης - τραγούδι - λαούτο / Χαλκιάς Χρήστος - ακορντεόν / Χαλκιάς Δημήτριος - ντέφι.

Και τέλος τους Τσαριτσανιώτη Γιώργο και Παπαλέξη Γιώργο, συγχωριανούς μας 3ης γενιάς από τον Τύρναβο, για την προσφορά κρασιών με αφορμή το τηλεοπτικό γύρισμα για το χωριό μας, στις 19 Μαΐου 2007, από το τηλεοπτικό κανάλι «ΗΠΕΙΡΟΣ TV1» Ιωαννίνων.

Εύγε σε όλους
το Δ.Σ. της Αδελφότητας

Οι φωτογραφίες που πλαισιώνουν
το κείμενο είναι σκηνές από τα γυρίσματα
του ντοκιμαντέρ Δροσοπηγή - (Κάντισκο)
του Ηλία Γκαρτζονίκα.

Μια συλλογική προσπάθεια με άριστο αποτέλεσμα

Στις 19 Μαΐου 2007, ημέρα Σάββατο, μετά από πρωτοβουλία του Δ.Σ της Αδελφότητας, συνεργείο της τηλεόρασης «ΗΠΕΙΡΟΣ TV1» των Ιωαννίνων, με επικεφαλής τον δημοσιογράφο κ. Γκαρτζονίκα Ηλία, πραγματοποίησε τηλεοπτικό γύρισμα για το χωριό μας.

Συγκεκριμένα έγινε αναφορά στα μνημεία του χωριού μας (γεφύρι, εκκλησίες, Δημοτικό Σχολείο κ.ά), στην ιστορία τους, υπήρξαν αφηγήσεις των μαστόρων μας, για τη ζωή και την δράση τους, έγινε παρουσίαση των τραγουδιών μας από χορωδία γυναικών, χόρεψαν μικροί και μεγάλοι στους γνώριμους ρυθμούς, για μας, του κλαρίνου με την τοπική παραδοσιακή μουσική ορχήστρα του Κώστα Χαλκιά, έγινε αναφορά σε παλιές ασχολίες του χωριού μας κ.λ.π.

Για την πραγματοποίηση και την επιτυχία του παραπάνω γυρίσματος υπήρξε συμμετοχή και βοήθεια πολλών συγχωριανών μας. Μία συλλογική προσπάθεια που έφερε, όπως ειπώθηκε, και το άριστο αποτέλεσμα. Είναι ένα δίδαγμα που πρέπει να έχει και συνέχεια.

Το ντοκιμαντέρ προβλήθηκε την Παρασκευή 1η Ιουνίου το βράδι και σε επανάληψη το Σάββατο και την Κυριακή στις 2 & 3 Ιουνίου καθώς και την Παρασκευή 8 Ιουνίου στην εκπομπή «Εν Χορώ» που επιμελείται και παρουσιάζει ο φίλος μας δημοσιογράφος Γκαρτζονίκας Ηλίας. Οι κριτικές άριστες για την πληρότητά του και την ζωντάνια του. Ήταν μια ευκαιρία για προβολή του χωριού μας, για την ανάδειξη της πλούσιας παράδοσής μας.

Γιώργος Κοτολούλης
Πρόεδρος Δ.Σ.

Υ.Γ. Το Δ.Σ. θα κυκλοφορήσει σε DVD το ντοκιμαντέρ Δροσοπηγή (Κάντσικο) Κονίτσης του Ηλία Γκαρτζονίκα, προς πώληση για την ενίσχυση των οικονομικών της και κυρίως για τις δαπάνες του περιοδικού μας, την καταγραφή & ψηφιοποίηση του ιστορικού & φωτογραφικού αρχείου. Παράκλησή μας να ανταποκριθείτε όλοι στην αγορά του DVD.

«Εν χορώ»

Μια τηλεοπτική εκπομπή για την Ήπειρο, την παράδοση και τον πολιτισμό.

Την 7η χρονιά της διανύει η τηλεοπτική εκπομπή «Εν Χορώ» που μεταδίδεται από το 2000 στο Νομό Ιωαννίνων, από τον σταθμό «Ήπειρος TV 1», σε επιμέλεια και παρουσίαση του κ. Ηλία Γκαρτζονίκας.

Πρόκειται για εκπομπή έρευνας και καταγραφής, η οποία έχει αναφορά στον χώρο αυτού που γενικότερα ονομάζουμε «λαϊκό πολιτισμό των Ελλήνων». Σκοπό έχει την προσέγγιση πτυχών του λαϊκού πολιτισμού των Ηπειρωτών ειδικότερα, αλλά και των Ελλήνων γενικότερα.

Με γνώμονα την ποιότητα, η εκπομπή πραγματεύεται τα θέματά της με μια διαφορετική ματιά από αυτή που πολλοί αντιμετωπίζουν σήμερα. Μια ματιά που δείχνει την διαχρονική αξία και δυναμική του Χώρου αυτού. Δεν τον αντιμετωπίζει ως κάτι παρωχημένο, στατικό και γραφικό, αλλά ως ένα χώρο που γνωρίζοντάς τον καλύτερα, μπορεί να βοηθήσει να φτιαχτούν καλύτεροι άνθρωποι, αφού μέσα του περικλείεται η σοφία και δημιουργία ενός ολοκληρωμένου λαού. Γι' αυτό και το τελικό αποτέλεσμα εκπέμπει πάντα ένα μήνυμα αισιοδοξίας.

Η εκπομπή παράλληλα με την απόδοση του χρέους σε αυτούς που μας παρέδωσαν τον τόπο με τον πολιτισμό του, και με μοναδική υποχρέωση να τον διαφυλάξουμε και να τον αξιοποιήσουμε, περιεργάζεται τον τρόπο που αυτό γίνεται στην σημερινή εποχή, στην οποία έχουμε μεταβεί. Με τον τρόπο αυτό γνωρίζει τον χώρο αυτό σε ανθρώπους που δεν τον έχουν ως τώρα συναντήσει και προβληματίζει αυτούς που τον γνωρίζουν και κινούνται μέσα του. Τέλος, προσπαθεί να καλύψει ένα σημαντικό κενό, αφού είναι γνωστή η σημαντική απουσία ανάλογων εκπομπών στην Ελλάδα.

Η θεματολογία των πάνω από 100 εκπομπών ως σήμερα καλύπτει ένα ευρύ φάσμα του χώρου και παρουσιάζεται χωρισμένη σε τομείς, όπως: της καταγραφής τόπων της Ηπείρου, παρουσίασης παράδοσης, παρουσίαση της παράδοσης περιοχών της Ελλάδας σε σχέση με την Ηπειρώτικη, παρουσίασης προσώπων, παρουσίασης εθίμων και γιορτών,

προβολής έργου φορέων, παρουσίασης εκδόσεων, παρουσίασης ομάδων πληθυσμού στην Ήπειρο με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, παρουσίασης θεμάτων γενικής θεματολογίας.

Η εκπομπή είναι προϊόν μακροχρόνιας έρευνας και καταγραφής. Απαιτεί πολύ καλό αρχείο από την Ήπειρο και άλλες περιοχές της χώρας, συλλογή στοιχείων από επιτόπια έρευνα, βιβλία και ηλεκτρονικές σελίδες και τέλος συνομιλητές με άποψη για το αντικείμενο της κάθε εκπομπής. Στα σημαντικά στοιχεία της παρουσίασης είναι η προβολή αυτού του αρχειακού υλικού με παράλληλη παράθεση των στοιχείων αυτών στη σημερινή, εξελιγμένη τους μορφή. Το πλούσιο υλικό που συλλέγεται προγραμματίζεται να αποτελέσει στο μέλλον μια σημαντική βάση για περαιτέρω επεξεργασία και αξιοποίηση από ανθρώπους που το επιθυμούν και πιστεύουν στην αξία του λαϊκού πολιτισμού.

Ο υπεύθυνος παραγωγής και παρουσιαστής της εκπομπής κ. Ηλίας Γκαρτζονίκας ενεργοποιείται για περισσότερο από 20 χρόνια στον ευρύτερο χώρο, με συγγραφικό και εκδοτικό έργο, ανακοινώσεις και παρουσιάσεις σε συνέδρια και σεμινάρια, δημοσιεύματα στο τύπο, διδασκαλία παραδοσιακών χορών και συμμετοχή σε διεθνή φεστιβάλ, καθώς και συνεργασίες με τηλεοπτικούς σταθμούς της Ελλάδας και του εξωτερικού, οι οποίοι προβάλουν δουλειές του από τον ευρύτερο χώρο του λαϊκού πολιτισμού σε εθνικό και δορυφορικό δίκτυο (ET 1, NET, ET 3, ALPHA, MEGA, PIK, SIGMA Κύπρου κ.α.).

Η εκπομπή μεταδίδεται κάθε 2η Παρασκευή στις 9.30 μμ, ενώ επαναλαμβάνεται κάθε Κυριακή το μεσημέρι στις 3.30 μμ. Στην κεντρική ομάδα παραγωγής ανήκουν επίσης ο κ. Γιώργος Γεωργούλας (κάμερα, μοντάζ) και ο κ. Δημήτρης Γκαρτζονίκας (ειδικός συνεργάτης).

Πληροφορίες: Τηλεοπτικός Σταθμός «Ήπειρος TV 1» τηλ. (+30 26510 68541), Ηλίας Γκαρτζονίκας (τηλ. και fax: 26510 75752).

Ο Γκιώνης και η Βρύση

του Χρήστου Β. Τσιγκούλη

Αθόρυβη πλησίασε εκείνη η καλοκαιριάτικη νύχτα κι εμείς καθισμένοι στο πέτρινο πεζούλι της γραφικής πλατείας είχαμε ξοδέψει άλλη μια μέρα στους δαιδάλους της κουβέντας και στη ραθυμία που προσέφερε η ζεστή ατμόσφαιρα της βιοπάλης.

Ήμασταν τρεις, με κύριο γνώρισμα την ηλικία, λίγο πριν, λίγο μετά τη συνταξιοδότηση. Βετεράνοι, απόμαχοι στο αρχικό στάδιο. Οι δύο ήμασταν παλιοί συμμαθητές, γηγενείς Καντιιώτες και ο τρίτος ξένος, συμπέθερος μιας Δροσοπηγιώτικης οικογένειας.

Αφού είχαμε περιπλανήσει τη σκέψη μας στις σύνθετες προσωπικές διαδρομές, αραδιάζοντας βάσανα, χαρές, λάθη και ματαιωμένα σχέδια, και αφού αναφερθήκαμε σε κατασταλαγμένα συμπεράσματα, όπως τα ζύμωσε η μέχρι τότε εμπειρία, νιώσαμε σφοδρή την επιθυμία για σιωπή. Η σιωπή ώρες-ώρες είναι βάλαμο. Έτσι το εκτιμήσαμε και απαλλαγμένοι από τα εμπόδια της κουβέντας αρχίσαμε να κοιτάζουμε το σκηνικό τριγύρω.

Το βλέμμα σαν διψασμένη περικοκλάδα να περιεργάζεται, να χαϊδεύει τα έργα των προγόνων, να αφουγκράζεται τη δροσερή φλυαρία της βρύσης της «Χώρας» και να χάνεται στον πλατύφυλλο θόλο του αιωνόβιου πλατανιού, ίδιος πολυέλαιος, αλλά στραμμένος προς τα επίγεια, δροσερός συμπαραστάτης σε γιορτές, τελετές και καθημερινότητες.

Όλος ο διάκοσμος έμοιαζε να παίρνει σιγά-σιγά κάτι από τη μαγεία και την ελαφράδα του ονείρου. Μας είχε συνεπάρει για τα καλά εκείνη η μεταμόρφωση με την ταυτόχρονη εμφάνιση του φεγγαριού ανάμεσα στα βουνά. «Η ομορφιά είναι πανταχού παρούσα», ψιθύρισε ο τρίτος της συντροφιάς, «κρίμα, που δεν μας αφήνει η ανάγκη και η μπερδεμένη φύση μας να την ανακαλύψουμε!».

Την ώρα που κάτι άρχισε να προσθέτει ένας από τους δύο άλλους, πως κι η φύση έχει την ασχήμια και τον σκληρό παραλογισμό της, την κόντρα του ανθρώπου με τις επιτυχίες και τις αποτυχίες, της επιστήμης και των ιδεολογιών, ακούστηκε το παραπονεμένο κελάιδισμα του

γκιώνη ανάμεσα στα ψηλά κλωνάρια του πλατανιού. Κελάιδισμα πονεμένο, σπαρακτικό. «Γκιων... Γκιω ... Γκιων...», που έφτανε σ' εμάς σαν ένα «γιατί;...γιατί;... γιατί;».

Πέρασαν λίγες στιγμές ακούγοντας το μοιρολόι του ώσπου διέκοψε το μονόλογο ο ξένος, ο συμπέθερος, ρωτώντας «Τι να λέει άραγε ο δόλιος, τι να θέλει;» Αν μπορούσαν να απαντήσουν η βρύση και το φεγγάρι, αν είχαν ανθρωπινή λαλιά, θα έλεγαν ότι ο γκιώνης «τα 'θελε και τα 'παθε». Γνώριζαν την ιστορία του «έτσι εγωιστής και επιπόλαιος που ήταν με τις γυναίκες καλά να πάθει».

Αν απαντούσαν οι γριές του χωριού θα αναφέρονταν στο μύθο και θα μάθαινε ο ξένος ότι ο γκιώνης κάθε βράδυ ψάχνει τον αδερφό του τον Αντώνη - «χαλεύ' τον αδηρφό τ', τουν Αντών'» - και στη συνέχεια της γεροντικής αφήγησης θα γινόταν γνωστό ότι κάποτε, αιώνες πριν, ο γκιώνης ήταν άνθρωπος και είχε έναν αδερφό. Νέοι και όμορφοι και οι δυο έτυχε να αγαπήσουν το ίδιο κορίτσι. Εκείνη ανάμεσα στους δύο δυσκολευόταν να αποφασίσει, γι' αυτό και μια μέρα είπε στον Γκιώνη «θα σε πάρω αν σκοτώσεις τον αδερφό σου».

Τυφλωμένος από το πάθος και τις ορμές του ο Γκιώνης έγινε φονιάς του αδερφού του, αλλά το κορίτσι σαστισμένο από τη θηριωδία του αρσενικού εξαφανίστηκε την ίδια νύχτα. Χάθηκε μακριά και κλείστηκε σε μοναστήρι καλόγρια.

Ύστερα απ' αυτά ο Γκιώνης τρελάθηκε και έγινε πουλί. Από τότε αλλοπαρμένος σπαράζει κάθε βράδυ «Γκιων... Γκιων... Γκιων...» - «Αχ! Γιατί;.... Γιατί;.... Γιατί;....».

Αργότερα, χρόνια μετά, οι ντόπιοι κάτοικοι μαθαίνοντας τις λεπτομέρειες του δράματος από έναν περαστικό καλόγερο που είχε γνωρίσει τη γυναίκα εκείνη, έλεγαν πως αυτή δεν ήταν όποια κι όποια. Είχε άλλη γνώμη και απαίτηση από τους άντρες. Τους θεωρούσε βάρβαρους κατακτητές της γυναίκας με λιγότερη ψυχή και τυφλά ένστικτα. Θυμόταν τις πρόγones της λέγοντας «όλες εικονίσματα υπομονής. Όλες με υπόγεια σκέψη και κρυφά συναισθήματα εκδίκησης, όπως ο δούλος στον αφέντη, ο αδύναμος στον ισχυρό. Όποιον και να διάλεγα - είχε πει του καλόγερου - πάλι σκλάβο θα ήμουν. Εάν δεν αλλάξει η διαφορά αυτή, ποτέ δεν θα υπάρξει αληθινή αγάπη ανάμεσα στη

γυναίκα και τον άντρα, απλά θα συμβιβάζονται για άλλους λόγους». Έτσι αφιερώθηκε στο Θεό που όπως είπε «δεν μοιάζει με όλους αυτούς. Δεν ξέρω αν κάνω λάθος να θέλω να αλλάξω τη διαφορά μας, αλλά έτσι μου λέει η καρδιά».

Είχε απλωθεί νύχτα παντού. Κάποιος απ' το δρόμο μας φώναξε «άντε για ύπνο, θα πλευριτωθείτε, τι κάθεστε;».

Πώς να φύγεις από μια παράσταση Καντισιώτικης νύχτας που ακόμα δεν είχε τελειώσει; Η βρύση της «Χώρας» συνέχιζε τη δροσερή κουβέντα. Ήταν σαν να έλεγε: «εγώ γεννήθηκα εδώ, για να συντροφεύω και να παρηγορώ τις γυναίκες. Πόσα έθιμα, πόσες ιεροτελεστίες δεν έγιναν γύρω από τις πηγές μου. Να λιγοστεύει ο φόβος τους. Να ξεπλένουν τα δάκρυά τους ύστερα απ' τα λεφούσια των περαστικών κατακτητών και τραγουδιστά συνέχισε:

*«Αγάς ήρθε και κόνεψε στη μεσ' απ' τ' Χώρα
Και την τρυγόνα γύρεψε πεσκέσι να την πάνε
Κι αυτή στη βρύση έτρεξε κρύο νερό να φέρει
Κι ούτε νερό δεν ήφερε κι ούτε στη Χώρα γύρ'σε»*

Είπε κι άλλα παράπονα η κόρη στη βρύση, ώσπου να πάρει την απόφαση να χαθεί.

Πνοές νυχτερινού αέρα τάραξαν τις φυλλωσιές. Ο θεόρατος συνομιλητής της βρύσης, ο πλάτανος, κούνησε αργά και νωχελικά τα κλωνάρια του. Το φεγγάρι είχε σταθεί πάνω στο «Καραούλ», σεργιανίζοντας σε αυλές και κλειστά παράθυρα τη ματιά του. Δίσταζε να φύγει. Και πώς, αλήθεια, να αποχωριστεί τέτοια συντροφιά και τόση μαγεία που έχει η σεμνή, αμφιθεατρική και γκριζοπράσινη Δροσοπηγή !!!

«Άντε, καληνύχτα κι αύριο εδώ πάλι...».

Αθήνα, Ιούνης 2007

Είμαι ένα λουλούδι, όχι σαν τ' άλλα λουλούδια

του Κώστα Παπαδημητρίου

«Εγώ δεν είμαι το λουλούδι της γλάστρας, που κρέμεται στην βεράντα του σπιτιού για τον στολισμό, λουλούδι το οποίο φυτεύει η κυρά, το περιποιείται, το σκαλίζει, το βοτανίζει, το ποτίζει και σιγά-σιγά μεγαλώνει με την φροντίδα κάποιου. Βγάζει όμορφα χρωματιστά άνθη και ευω-

διάζει η βεράντα. Εγώ είμαι το αγριολούλουδο του χωραφιού, του λιβαδιού, που και αυτό φυτρώνει μέσα από χιλιάδες ζιζάνια, δίχως φύτεμα, δίχως σκάλισμα, βοτάνισμα και πότισμα. Απροστάτευτο απ' όλα τα καιρικά φαινόμενα. Κι όμως είμαι και εγώ ένα μεγάλο λουλούδι με τα όμορφα άνθη και την ωραία μυρωδιά».

Με την παραπάνω αφήγησή μου θέλω να πω, να διηγηθώ μια προσωπική παιδική μου αληθινή ιστορία, όχι ευχάριστη. Πάντα μικρός ήμουν αρρωστιάρης, πότε βήχας και πότε πυρετός, ήταν σχεδόν σε μόνιμη βάση. Η αγωνία της μάνας μου μεγάλη και διαρκής. Τι να κάνει όμως; Τα ιατρικά μέσα εκείνης της εποχής των πολέμων ήταν ανύπαρκτα. Ούτε μια ασπιρίνη δεν υπήρχε, αλλά και αν υπήρχε δεν υπήρχαν τα λεφτά. Η στεναχώρια της μάνας μου, όπως και κάθε μάνας, ήταν μεγάλη. Στην απελπισία της ένα βράδυ, μαζί και οι αδερφές μου, μας λέει τα εξής: «Μόλις ξημερώσει, θα πάτε στο λάκκο της «Σκαματίνης», θα βρείτε λυγαριές και με τα χέρια πίσω θα δέσει ο Κωστάκης (ο γράφων) κόμπο τις λυγαριές, και μαζί με τον κόμπο θα δεθεί και η αρρώστια».

Πράγματι, έτσι και έγινε. Δέθηκαν οι λυγαριές με τα χέρια πίσω, και ξεκινήσαμε επιστροφή για το σπίτι. Στο ενδιάμεσο όμως εγώ, από παιδική περιέργεια, κοίταξα πίσω. Με είδαν οι αδερφές μου, κι' αυτό το μετέφεραν στην μάνα μας. Με μάλωσε λέγοντας μου: «Τώρα τι θα κάνω εγώ; Πώς να σε γιατρέψω;». Δεν έπρεπε κατά την επιστροφή να κοιτάξω πίσω, γιατί με ακολούθησε πάλι η αρρώστια.

Το παραπάνω περιστατικό το γράφω για τους πολύ νέους σε ηλικία αναγνώστες του περιοδικού μας και να τους δώσω να καταλάβουν πόσο δύσκολα χρόνια πέρασα εγώ και πολλοί συνομήλικοί μου, με ορφάνια και με πολύ φτώχεια.

Το αγριολούλουδο που αναφέρω στην αρχή ήμασταν ένας από εμάς, τα παιδιά που μεγαλώσαμε μέσα στα δεινά των πολέμων. Κι' όμως αντέξαμε την ορφάνια, τη φτώχεια, τις κακουχίες και μεγαλώσαμε, γεράσαμε, καμαρώνοντας τ' εγγόνια μας που απολαμβάνουν όσα εμείς δεν χαρήκαμε. Τα γιατροσόφια των μανάδων ήταν η ανακούφιση. Το λουλούδι είναι απλώς σχήμα λόγου. Σαν παραμύθι, αλλά πράγματι είναι αληθινό.

Δροσοπηγή, Ιούνιος 2007

Η «Περατζάνα» στον «Τρανό το Λάκκο»

του Θωμά Β. Ζιώγα
Πολιτικού Μηχανικού

Σε άλλα γειτονικά μαστοροχώρια λένε «περατζάνες» τις πρόχειρες γεφυρώσεις που φτιάχνουν πάνω σε ρέματα για να διαβαίνουν απέναντι, όταν αυτά φέρνουν κατεβασιές από νερό. Στον τόπο μας δεν είναι μικρό αυτό το χρονικό διάστημα κατά το οποίο τα νερά είναι φουσκωμένα. Αρχίζει σχεδόν από τον Οκτώβριο και φθάνει μέχρι το έβγα του Μάη. Τότε τα μεγάλα ρέματα κατεβάζουν σούδες (διαδοχικά φουσκωμένα και ορμητικά κύματα νερού) και είναι πολύ επικίνδυνα να τα διαβεί κανείς μπαίνοντας μέσα στο νερό, γιατί κυλούν ορμητικά και συμπαρασύρουν ξύλα, κοτρόνες και άλλα φερτά υλικά. Η μεγάλη κλίση των ρεμάτων, οι απότομες πλαγιές των βουνών και οι συχνές βροχές με καταιγίδες αυξάνουν την ποσότητα και την ταχύτητα του νερού στα ρέματα. Μεγαλώνουν, όμως, και τον κίνδυνο να τα περάσει κάποιος. Συχνές είναι οι διηγήσεις των γερόντων για πνιγμούς ανθρώπων και ζώων που τολμούσαν να διαβούν τα φουρτουνιασμένα ρέματα. Πολλές φορές η διάβαση των ρεμάτων ήταν αναπότρεπτη πράξη, γιατί στην απέναντι πλευρά ήσαν κοπάδια, καλύβες, χωράφια και άλλα υποστατικά των χωριανών, που όλα τους απαιτούσαν την ανθρώπινη φροντίδα. Έπρεπε, λοιπόν, το λάκκο (ρέμα) να τον περάσουν με κάθε θυσία, διακινδυνεύοντας και τη ζωή τους ακόμη.

Για να καλύψουν αυτήν την ανάγκη κατασκεύαζαν τις περατζάνες. Και η ονομασία τους αυτό ακριβώς δηλώνει, καθώς εξηγείται από την ελληνική λέξη «περνώ». Είναι μια ωραία λέξη, ελληνικότατη, που αποδίδει επακριβώς το σημαινόμενο αντικείμενο. Σκέφτομαι να την υιοθετήσουμε και στο χωριό μας και να ονομάζουμε στο εξής αυτά τα γεφυράκια «περατζάνες», μιας και δεν έχουμε αντίστοιχη ειδική ορολογία.

Αυτές οι περατζάνες φτιάχνονταν πολύ εύκολα και απλά από δυο, τρεις ή και τέσσερις γρεντιές (ξυλοδοκοί από κορμούς δένδρων), αρκετά χονδρές και με το ανάλογο μήκος. Τοποθετούνταν η μια δίπλα από την άλλη και καρφώνονταν με πυκνές εγκάρσιες ξύλινες λούρες (σαν «κλάπες») μικρότερης διαμέτρου. Αυτός ήταν ο οριζόντιος φορέας (έτσι τον λένε

τώρα οι μηχανικοί) της γέφυρας. Το φάρδος (πλάτος) της κανονίζονταν από τη χρήση. Αν προορίζονταν μόνο για ανθρώπους, τότε και δύο κολλητές μεταξύ τους γρεντιές επαρκούσαν για την περίπτωση. Αν, όμως, θα περνούσαν και ζώα από πάνω, και μάλιστα φορτωμένα, τότε απαιτούνταν μεγάλο φάρδος. Σ' αυτήν την περίπτωση καμιά δεκαριά γρεντιές, ίσως και περισσότερες, τοποθετούνταν η μια δίπλα στην άλλη, ενώ και οι εγκάρσιες λούρες του δαπέδου καρφώνονταν σε επαφή μεταξύ τους, για να μπορούν να πατούν στέρεα την οπλή τους τα ζώα. Στηθαία, έστω και υποτυπώδη, σπανίως τοποθετούσαν.

Για να ολοκληρωθεί η περατζάνα έπρεπε αυτός ο ξύλινος οριζόντιος φορέας να στηριχθεί σε δύο βάθρα και να γίνει έτσι αμφιέριςτος. Συνήθως διάλεγαν δύο αντικριστές υψηλές πέτρες στις έναντι όχθες πάνω στις οποίες πατούσε η περατζάνα. Οι πέτρες αυτές έπρεπε να είναι ριζικές, γιατί η ορμή του νερού δεν αστειεύονταν. Αν, πάλι, σε κάποια από τις όχθες δεν υπήρχε ριζική πέτρα, τότε έχτιζαν βάθρο από ξηρολιθιά, με τις πέτρες που υπήρχαν στο �έμα. Αυτά τα βάθρα συχνά κατέρρεαν, γιατί εύκολα υποσκάπτονταν από την τυρβώδη και ορμητική ροή του νερού, όταν τα χειμωνιάτικα δρουλάπια (υδρολαίλαπες) έφερναν τον κατακλυσμό.

Οι περατζάνες έπρεπε κάθε χρόνο να συντηρούνται και να επισκευάζονται καλά, γιατί τα ξύλα σάπιζαν και οι ηλώσεις χαλάρωναν, έτσι καθώς τις βολόδερναν οι χειμωνιάτικες μπόρες. Πολλές φορές η στάθμη του νερού που βοερά κατέβαινε στο �έμα ήταν τόσο υψηλή ώστε παρέσυρε την περατζάνα, οπότε προέκυπτε η αδήριτη ανάγκη για την ανακατασκευή της και αυτό δεν ήταν καθόλου εύκολη δουλειά.

Στο χωριό μας, το Κάντισκο, μια τέτοια περατζάνα υπήρχε στον «Τρανό το λάκκο», στη θέση «Τζιάμω». Μέσω αυτής επικοινωνούσε το χωριό με την «πέρα μπάντα», δηλ. την κοινοτική έκταση προς «Μέκα», «Λιασιώτικο», «Κόντσμα», «Ούσαλη», κλπ. Το πλάτος της περατζάνας ήταν αρκετό, γιατί πάνω της περνούσαν και ζώα φορτωμένα. Είχε την ατυχία να μην υπάρχουν σε κείνη τη θέση παρόχθιοι ριζικοί βράχοι που να χρησιμοποιηθούν ως βάθρα της. Έτσι, αυτά φτιάχνονταν ή επισκευάζονταν κατ' ανάγκη από ξηρολιθιά. Γι' αυτόν τον λόγο πολύ συχνά έγερ-

ναν ή έπεφταν, όταν υποσκάπτονταν από τα βρέμοντα νερά του λάκκου. Όλοι μας έχουμε ακούσει το πως βρυχάται ο «Τρανός ο λάκκος», όταν πλημμυρίζει από τα νερά των ραγδαίων βροχών. Σαν λαβωμένος δράκοντας ωρύεται. Ο αχός και το βουητό του ακούγεται μέχρι το χωριό. Και είναι, πράγματι, τρανός αυτός ο λάκκος, γιατί έχει και μεγάλο μήκος και απότομη κλίση και τεράστια λεκάνη απορροής. Σχεδόν όλα τα νερά από την «πέρα μπάντα» σ' αυτόν καταλήγουν. Και πάσχιζε το χωριό αυτό το γεφυράκι πάντα να υπάρχει και να λειτουργεί. Ήταν θέμα επιβίωσης για τους χωριανούς. Είτε με προσωπική εργασία, είτε με κοινοτικές δαπάνες, είτε με δαπάνες της «Επιτροπής» που νοίκιαζε το ιδιόκτητο βουνό στην «πέρα μπάντα», το γεφύρι κουτσοσυντηρούνταν.

Την πρωτοθυμάμαι την περατζάνα εκεί γύρω στο 1955-1960. Μια εποχή που όλα ήταν δύσκολα και λειψά. Χρήματα, μεροκάματο, ευκολίες, συγκοινωνίες και τα άλλα μύρια καλούδια του σύγχρονου τεχνικού πολιτισμού έλειπαν από το χωριό μας. Και η περατζάνα τα ίδια χάλια είχε. Κατέρρεε από παντού. Ένα σωστό ερείπιο ήταν. Τα λιθόκτιστα βάθρα είχαν γείρει και η ξηρολιθοδομή τους ήταν αποδιοργανωμένη, έτοιμη να καταπέσει. Οι γρεντιές είχαν σαπίσει από την πολυκαιρία και το ανεμοβρόχι. Η καμπύλωσή τους ήταν ορατή σε τέτοιο βαθμό, ώστε πολλοί φοβούνταν να περάσουν με τα ζώα τους από πάνω. Πολλές εγκάρσιες κλάπες (από «λούρες») έλειπαν και ο κίνδυνος να σφηνώσει η οπλή κάποιου ζώου και να σπάσει το πόδι του караδοκούσε. Έτσι ετοιμόρροπο καθώς ήταν σχεδόν είχε εγκαταλειφθεί από τους διαβάτες. Όμως η κατάσταση αυτή δεν μπορούσε να συνεχιστεί, γιατί το μισό βιός του χωριού ήταν στην αντίπερα πλευρά. Ήταν θέμα επιβίωσης για τους χωριανούς.

Ήταν γύρω στο 1960, και πιστεύω ότι θυμάμαι καλά, όταν οι κοινοτικοί προύχοντες του χωριού, με πρόεδρο τον Γιώργο Ζιώγα (Δόσια) του Θεοδοσίου, αποφάσισαν ότι κάτι έπρεπε να κάνουν με την περατζάνα, για να καλύψουν την ανάγκη που δημιουργήθηκε και δεν καρτερούσε άλλο. Το τεχνικό αντικείμενο πάνω-κάτω ήξεραν να το αντιμετωπίσουν. Μαστόροι από κούνια ήσαν όλοι οι άνδρες του χωριού και, μάλιστα, από καταβολής κόσμου στο επάγγελμα. Κατέληξαν, μετά από διαβουλεύσεις των προεστών με τους πλέον έμπειρους χωριανούς

τεχνίτες και με συνυπολογισμό των οικονομικών δυνατοτήτων, ότι το έργο θα εκτελούνταν σε δύο φάσεις και περιόδους. Στην πρώτη φάση, και μέσα στο 1960, θα γίνονταν τα δύο βάθρα, που θα θεμελιώνονταν βαθιά και θα κατασκευάζονταν από σκυρόδεμα (μπετόν). Στη δεύτερη φάση, και στον επόμενο χρόνο, θα γίνονταν ο οριζόντιος φορέας, που θα τον έφτιαχναν με σιδηροδοκούς, οι οποίες θα αντικαθιστούσαν τις παλιές ξύλινες γρεντιές. Η επιλογή των σιδηροδοκών έγινε και για λόγους αντοχής στην φθορά του χρόνου και λόγω του μεγάλου προς γεφύρωση ανοίγματος που είναι 8,00 μέτρα. Το δάπεδο θα γίνονταν από χονδροσανίδες, αντί για τις παλιές εγκάρσιες λούρες. Έτσι και έγινε.

Η πρώτη φάση δεν είχε πολλές δυσκολίες, γιατί είχε δουλειές γνώριμες στους μαστόρους. Μόχθο πολύ απαιτούσε και οι φιλόπονοι χωριανοί, χειρώνακτες όλοι τους, αγόγγυστα τον προσέφεραν, έστω και αν οι περισσότεροι εργάζονταν χωρίς αμοιβή, με διατεταγμένη από την Κοινότητα προσωπική εργασία.

Το μείζον θέμα ήταν τα αδρανή υλικά, δηλ. το αμμοχάλικο για να πέσουν τα τσιμέντα των βάθρων, τα οποία ήσαν πολύ υψηλά, σχεδόν 4,50 μέτρα. Ο «Τρανός ο λάκκος» δεν είχε, και όπου υπήρχε στην κοίτη του κάποιος μικροσωρός χαλικιού, αυτό ήταν ακατάλληλο, γιατί περιείχε πολλή λούμη (ιλύς). Από τον Σαραντάπορο θα μεταφέρονταν όλο το αμμοχάλικο. Ο Γιώργο Δόσιας, ο πρόεδρος, απόκοψε τιμή για το χαλίκι. Κάθε δοχείο (τενεκές) κατάλληλου χαλικιού από το ποτάμι, που θα παραδίνονταν στη θέση του έργου, θα πληρώνονταν 5 δρχ. Σήμερα, με την αντιστοιχία 1 € = 340,75 δρχ. το τίμημα φαντάζει μηδαμινό. Τότε, όμως, που η φτώχεια και η ανέχεια περίσσευαν σε όλους, ήταν σωτηρία.

Κάθε αργία και Κυριακή δεκάδες χωριανοί ανεβαινοκατέβαιναν τις «Ντρίχιρες» και την «Πέβιτα» με τα μουλάρια και τα γαϊδουράκια τους για να πάρουν το αγώγι. Μεταξύ αυτών και εγώ, γυμνασιόπαιδο εκείνη την εποχή. Είχα έναν συρμό από τρία υπομονετικά γαϊδουράκια. Κάθε Κυριακή κατέβαινα στη θέση «Χατζή», φόρτωνα σε κάθε μεριά του σαμαριού από ένα σακί που χωρούσε έναν τενεκέ χαλίκι, και βουρ! για την περατζάνα. Το φορτίο ήταν από τη φύση του βαρύ και ασήκωτο. Ο

ατέλειωτος και απότομος ανήφορος από «Παλιάμπελα» και «Πέβιτα» το έκανε μολύβι. Κούτσα-κούτσα τα γαϊδουράκια τα κατάφερναν και κανταρίκα (σε φάλαγγα) ανηφόριζαν καταϊδρωμένα. Στις «Λούτσες» σπρώχνονταν μεταξύ τους για το ποιο να πρωτοπιεί νερό από τον κάνναλο της βρύσης. Η κάνα (καύσωνας) του καλοκαιριού και ο ιδρώτας της ανηφοριάς τα είχε εξαντλήσει.

Σαν φθάναμε στη θέση του έργου, ο πρόεδρος, ο Γιώργος ο Δόσιας, ήταν εκεί, με έναν μετρικό τενεκέ στο χέρι, για να μετρήσει ο ίδιος την ποσότητα που έφερνε ο καθένας και για να πληρώσει το ανάλογο ποσό. Δεν χαρίζονταν σε κανέναν και δεν πλήρωνε μισούς τενεκέδες. Ή γεμάτος μέχρι την κορυφή ο τενεκές ή τίποτε. Η πληρωμή γίνονταν τοις μερτητοίς και επί τόπου. Όσοι οι μετρημένοι τενεκέδες, τόσα και τα τάληρα. Στο μέτρημα ήταν αυστηρός και στην πληρωμή δίκαιος.

Κάθε, λοιπόν, Κυριακή και όσο διαρκούσε το έργο έπαιρνα αγωγή 30 δρχ, ποσό αρκετά μεγάλο για ένα παιδί, αν σκεφθεί κανείς ότι τότε το μεροκάματο ήταν πάνω-κάτω 50 δρχ και ήταν

δυσεύρετο. Γλυκάθηκα, κιόλας, και επειδή «το αγωγή ξυπνάει τον αγωγήτη» επιζητούσα όλες τις Κυριακές να κάνω αυτό το δρομολόγιο, παραμελώντας τις άλλες αγροτικές δουλειές του καλοκαιριού. Φύλακας προστάτης η μάνα μου, η ανήμπορη σήμερα κυρά Γιαννούλα, έβαζε πάντα το σωστό μέτρο στις επιθυμίες μου. Ομολογώ ότι ήσαν τα πρώτα χρήματα που έβγαλα στη ζωή μου και από τότε κατάλαβα με πόσο κάματο αυτά αποκτώνται, αλλά και τι με περίμενε στο υπόλοιπο της ζωής μου.

Κάπως έτσι, δοχείο-δοχείο και φορτίο-φορτίο, συγκεντρώθηκε το απαραίτητο αμμοχάλικο. Από εκεί και πέρα η δουλειά ήταν τρέχουσα για τους απασχολούμενους στο έργο κτιστάδες. Και από τοιχοδομία και από καλούπια και από σκυροδετήσεις γνώριζαν όλοι τους. Τελικά τα κατάφεραν με επιτυχία.

Η δεύτερη φάση, που έγινε το επόμενο έτος, ήταν πιο περίπλοκη και είχε περισσότερες διαδικασίες. Για το πρόβλημα, ποιά διατομή μορφοσιδήρου τύπου I (διπλό ταφ) επαρκούσε από άποψη αντοχής προκειμένου να χρησιμο-

Φωτογραφία: Άννα Θ. Ζιώγα, Απρίλιος 2007

ποιηθεί, απευθύνθηκαν στον τότε υπομηχανικό της ΤΥΔΚ Ιωαννίνων Κώστα Φερούκα, ο οποίος έδωσε και τη λύση. Διατομή διπλού ταφ ύψους 20 εκ. ήταν επαρκής.

Οι μεταφορές των υλικών στον τόπο του έργου ήταν και πάλι η δυσκολότερη και πλέον επίπονη εργασία που έπρεπε να αντιμετωπίσουν. Πρώτα οι σιδηροδοκοί, που είχαν μεγάλο μήκος και ήσαν ασήκωτες από το βάρος τους. Το φορτηγό αυτοκίνητο (καρνάβαλος), που ξεκινούσε από την Κόνιτσα, έφθανε τότε μέχρι την τοξωτή γέφυρα στον Σαραντάπορο, αφού διέσχιζε κατά μήκος όλη την χαλικένια κοίτη του ποταμού. Από εκεί και πάνω, μέχρι το χωριό, είχε γίνει μια πρώτη διάνοιξη του δρόμου, τον οποίο μόνο οι Βαγενάδες από την Κόνιτσα με τα φορτηγά τους τολμούσαν να διαβούν. Με αυτές τις πρωτόγονες συνθήκες μεταφοράς, σωστά μεθοδεύτηκε να κοπούν οι σιδηροδοκοί στη μέση. Από τον προμηθευτή σιδηρουργό σχεδιάστηκε η μάτισή τους (ένωση για επιμήκυνση), επί τόπου του έργου, με κοχλίες και κομβοελάσματα, γι' αυτό στο ένα τους άκρο είχαν τις κατάλληλες οπές.

Με κάποιο δρομολόγιο των Βαγενάδων οι σιδηροδοκοί έφθασαν στο χωριό. Πώς, όμως, μεταφέρονται στον «Τρανό το λάκκο»; Έστω και στη μέση κομμένες ήσαν πάρα πολύ βαριές. Οι χειροδύναμοι οικοδόμοι άνδρες του χωριού είχαν από κει και πέρα το λόγο. Τις έδεσαν με τριχιές (σχοινιά) από τις οπές των ματίσεων και τις έσυραν καταγής και σβαρνιστά σε όλο το μήκος της στράτας μέχρι τη θέση του έργου. Ήταν και ελαφρώς κατηφορική η στράτα και αυτό διευκόλυνε το τράβηγμα. Το ζόρι ήταν στα δύο-τρία λακκώματα (ρέματα), όπου η στράτα είχε κλώσματα (στροφές) με κατάβαση και ανάβαση. Εκεί, πολλοί άνδρες μαζί, σωστοί Άτλαντες, σήκωναν στους στιβαρούς τους ώμους τη δοκό και την περνούσαν στην άλλη μεριά. Κόπος και ιδρώτας πολύς, αλλά δεν γίνονταν διαφορετικά. Ένα-ένα τα τέσσερα μισά κομμάτια των δοκών τα κουβάλησαν με προσωπική εργασία οι χωριανοί. Με τον ίδιο τρόπο τα τοποθέτησαν στη σωστή τους θέση για να ματιστούν και να σχηματιστεί ο οριζόντιος φορέας της περατζάνας από δύο σιδηροδοκούς σε απόσταση 2,00 μέτρων μεταξύ τους.

Τις χονδροσανίδες για το δάπεδο της περατζάνας τις έφτιαξαν μόνοι τους. Ψηλά στο

βουνό, στην θέση «Καρκατσέλη», οι άνδρες έσχιζαν τρουπιά (κορμούς) πεύκων με σιάρες (μεγάλα πριόνια) και προμήθευσαν τα ξύλα της δαπεδόστρωσης. Η μεταφορά τους, τον κατήφορο και μέχρι το έργο, έγινε πρόθυμα από τους χωριανούς, με τα μουλάρια τους, έναντι της οφειλόμενης στην Κοινότητα προσωπικής εργασίας. Για να μειωθεί ο φόβος των διερχομένων, λόγω του μεγάλου ύψους των βάθρων, κατασκευάστηκαν υποτυπώδη στηθαία με μια λούρα στη θέση του χειρολισθήρα.

Το οικονομικό μέρος του έργου αντιμετωπίστηκε με την διάθεση των χρημάτων από την μίσθωση των βοσκοτόπων, κοινοτικών και ιδιωτικών, της «πέρα μπάντας». Με αυτά πληρώθηκε όλο το κόστος της κατασκευής σε μετρητά. Δεν ήταν πολλά, γι' αυτό με προσωπική εργασία, όπου αυτό ήταν μπορετό, (πχ στις εκσκαφές θεμελίων, στην εξεύρεση και στις μεταφορές ντόπιων υλικών, στις συνήθειες τεχνικές εργασίες, κλπ), καλύφθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό της αξίας του έργου. Οι χωριανοί ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα του Προέδρου. Η κοινή ανάγκη τους μόνοιασε. Απέταξαν τις μικρόψυχες αντιρρήσεις τους και προσέτρεξαν ομαδικά. Καθένας προσέφερε και εργάστηκε σε ό,τι ήξερε και μπορούσε.

Το αποτέλεσμα όλης αυτής της προσπάθειας ήταν η περατζάνα να είναι έτοιμη το φθινόπωρο του 1961. Από την ακόλουθη χειμερινή περίοδο και στο εξής η πρόσβαση στην «πέρα μπάντα» ήταν δυνατή και ασφαλής. Και το χωριό ανάσανε, ανακουφίστηκε. Αυτή η ανεμοδαρμένη περατζάνα, ή μάλλον ό,τι απόμεινε από αυτήν, στέκεται πεισματικά ακόμη πάνω από τον «Τρανό το λάκκο», για να μας δείχνει ότι μπορεί, έστω και με ελάχιστα μέσα, να γίνει ένα έργο κοινής ωφέλειας. Αρκεί να υπάρχει καλή προαίρεση, ορθός σχεδιασμός και κουμάντο από τους άρχοντες και πρόθυμη συλλογική δράση από τους πολίτες.

Έστω και τώρα, μετά σχεδόν πενήντα χρόνια, οφείλουμε όλοι οι χωριανοί ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους όσους τότε συμμετείχαν καθ' οιονδήποτε τρόπο στην κατασκευή της. Εύγε! σε όλους. Ευχόμαστε να βρεθούν και σύγχρονοι μιμητές τους, για να είναι πάντα καλοδιάβατες οι κάθε είδους περατζάνες που δημιουργικά ενώνουν τους ανθρώπους.

Αθήνα, Απρίλιος 2007

Η Οξιά στην «Καστριμπούκα»

Θυμάται και γράφει ο Θανάσης Δ. Ζιώγας

Όσοι έχουν περάσει τα παιδικά χρόνια στο χωριό κουβαλούν μέσα τους πλήθος από αναμνήσεις που έχουν να κάνουν με την καθημερινή τους απασχόληση σε αγροτικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες.

Από τις ευχάριστες ασχολίες των παιδιών εκείνης της εποχής είναι και το βραδινό απόλυμα των ζώων (μουλαριών) στο βουνό, προκειμένου τη νύχτα να βοσκήσουν ελεύθερα και να ξεκουραστούν για τη δουλειά της επόμενης μέρας. Μικρές παρέες αγοριών και κοριτσιών κάθε βράδυ πηγαίνουν να απολύσουν τα μουλάρια στα χωράφια για βοσκή και με το ξημέρωμα της μέρας να τα βρουν και να τα φέρουν στο σπίτι για να συνεχιστεί η καθημερινή βιοπάλη. Αυτή η δουλειά ήταν παιδική αποκλειστικότητα, γιατί αυτές τις ώρες οι γονείς, και ιδίως οι μανάδες, ασχολούνταν με το μαγείρεμα, με τα γίδια και τα πρόβατα που ήθελαν άρμεγμα και με την φροντίδα του σπιτιού.

Αρκετά παιδιά, και ιδίως τα μεγαλύτερα, για να αποφύγουν το σύρε και έλα στο βουνό για τα ζώα, προτιμούσαν να κοιμηθούν τη νύχτα έξω στο βουνό. Έτσι, όλοι μαζί, μέχρι αργά, απολαμβάνουν τα πειράγματά τους, την ελευθερία τους, την παρέα, τα αστέρια, το φεγγάρι, αλλά αποφεύγουν και τον πρωινό ποδαρόδρομο, βρίσκουν γρηγορότερα τα ζώα και κερδίζουν χρόνο. Στην «Καστριμπούκα» ήταν μια θεόρατη οξιά στο χωράφι του Δημητρούλη. Πάνω σε αυτή την οξιά, με το πυκνό φύλλωμα και τα χοντρά κλαδιά της, είχαν φτιάξει με κλάρες πλεχτές και φτέρες γύρω στα 7 έως 8 κρεβάτια, όπου και περνούσαν ευχάριστες νύχτες στα κρεμαστά και αεράτα κρεβάτια της. Η οξιά αυτή είχε αποκτήσει θρυλική διάσταση στους νέους του χωριού και πολλή κουβέντα γίνονταν για το πώς περνούσαν οι νύχτες εκεί πάνω. Σε αυτά τα πλεγμένα με φτέρες κρεβάτια έστρωναν μια βελέντζα ή ένα σάγισμα και περνούσαν ένα καταπληκτικό βράδυ, με ελαφρύ και αναζωογονητικό ύπνο. Τα χωρατά και οι φωνές κρατούσαν μέχρι αργά τη νύχτα έως ότου η κούραση της μέρας κλείσει τα μάτια. Ορισμένοι από τους πιο δραστήριους νέους είχαν μόνιμο κρεβάτι πάνω στην οξιά, άφηναν εκεί κάθε μέρα το σκέπασμά τους, διατηρώντας

έτσι το δικαίωμα της αποκλειστικής χρήσης του. Ο θρύλος της οξιάς και των όσων συνέβαιναν εκεί τη νύχτα έκανε κάθε έναν από τους νέους να θέλουν να έχουν μια εμπειρία ύπνου πάνω σε αυτή. Και ο γράφων, παιδί τότε, ήταν ένας εξ αυτών.

Ο πατέρας μου δεν συμφωνούσε να κοιμηθώ εκτός σπιτιού. Προτιμούσε τον διπλό μου κόπο, δηλ. να πάω να απολύσω το βράδυ το μουλάρι έξω και το πρωί να ξυπνήσω γρήγορα να πάω να το βρω και να το φέρω πίσω στο χωριό, για τις δουλειές της μέρας που ξεκινά. Εμένα όμως ο θρύλος της οξιάς και του πανηγυριού με την παρέα των άλλων παιδιών με είχε συνεπάρει και τον παρακάλεσα να με αφήσει να πάω και εγώ να κοιμηθώ εκεί. Μου το επέτρεψε, με τον όρο να είναι μόνο για ένα βράδυ και το πρωί να φέρω πίσω μαζί με το μουλάρι και τη βελέντζα. Η χαρά, για την πραγματοποίηση του παιδικού μου ονείρου, δε λέγεται. Το βράδυ διάλεξα μια κόκκινη βελέντζα, την έστρωσα στο σαμάρι του «Μάρκου» - έτσι έλεγαν το μουλάρι μου - και με τα άλλα παιδιά καβαλαρία ξεκινήσαμε για την «Καστριμπούκα». Φτάσαμε στην οξιά, βγάλαμε τα σαμάρια από τα μουλάρια, τα απολύσαμε για βοσκή και ανεβήκαμε στην οξιά για να καπαρώσουμε ένα κρεβάτι και να στρώσουμε τη βελέντζα μας. Δεν μπορούσα να φανταστώ ότι αυτή η μία και μοναδική υπαίθρια διανυκτέρευση θα έμενε στο μυαλό μου για τις συνέπειές της.

Αφού περάσαμε ένα βράδυ με πολλά αστεία, αμοιβαία πειράγματα και ένα καταπληκτικό ύπνο, σηκωθήκαμε όλοι με το πρώτο φως της μέρας να βρούμε τα ζώα, να τα σαμαρώσουμε και να τα φέρουμε στο χωριό για τις δουλειές της μέρας. Ο «Μάρκος», όμως, είχε γίνει άφαντος. Δεν τον βρήκα όσο και αν τον έψαξα, σε πιθανά και απίθανα σημεία. Ο ήλιος ανέβηκε ψηλά, η ώρα πέρασε, η αγωνία άρχισε να με ζώνει για τα καλά. Όλοι είχαν βρει τα δικά τους ζώα, είχαν φύγει, έμεινα μόνος μου και άσχημες σκέψεις άρχισαν να με κυριεύουν. Αφού περπάτησα όλη την περιοχή χωρίς να ακούσω το κουδούνι του και χωρίς κανείς από τους άλλους να το έχει δει, νόμισα ότι θα ακολουθήσει κανένα άλλο μουλάρι και θα πήγε στο χωριό. Αποκαμωμένος, φοβισμένος, πεινασμένος, αφού δεν είχα άλλη επιλογή, αποφάσισα να γυρίσω στο χωριό. Έπρεπε να επιλέξω τι θα κουβαλούσα στην πλάτη μου ως το χωριό, το

σαμάρι ή τη βελέτζα, γιατί και τα δύο μαζί ήταν αδύνατο να τα κουβαλήσω. Επέλεξα, για ευνόητους λόγους, να κουβαλήσω το σαμάρι και να παρατήσω τη βελέτζα στην οξιά.

Γύρω στο μεσημέρι, με πολύ κόπο και ιδρώτα, φτάνω στο σπίτι μου. Ο πατέρας έχτιζε την αχυρώνα στην πάνω πλευρά του σπιτιού μας. Μόλις με αντίκρουσε στην γκορτσιά (αχλαδιά) του Κουστάρα χωρίς μουλάρι και χωρίς βελέτζα, με απότομο τρόπο με ρωτάει:

- Που είναι ο «Μάρκος»;

- Δεν τον βρήκα. Θα ήρθε μόνος του στο χωριό, του απαντώ.

- Καλά, τον «Μάρκο» δεν τον βρήκες, τη βελέτζα γιατί δεν την έφερες; Γύρνα πίσω να βρεις τον «Μάρκο» και να φέρεις τη βελέτζα!, με προστάζει με τρόπο που δεν επιδέχονταν αντίρρηση.

Δεν είχα άλλη επιλογή. Άφησα κάτω το σαμάρι και παίρνω την ανηφόρα. Η διαδρομή μου φάνηκε ατελείωτη, η δε κούραση από τη ζέστη και την πείνα μεγάλη.

Μετά από δίωρη πορεία έφτασα στην οξιά και έπεσα ξερός για ύπνο. Ξύπνησα μετά από αρκετή ώρα και άρχισα να ψάχνω για τον «Μάρκο». Ήταν περασμένη η ώρα, η ζέστη είχε ανέβει αρκετά. Ο «Μάρκος» είχε βρει ένα βαρικό ίσωμα, με σίτ(ι)κα και γαιδουράγκαθα πολύ μεγάλα, είχε μπει μέσα, δεν φαίνονταν και, αφού χόρτασε χλωρό χορτάρι, στάλιζε στον ήλιο. Οι μύγες και τα νταβάνια (μεγάλες αλογόμυγες) που τον τσιμπούσαν τον έκαναν να τινάζει το κεφάλι του για να τα διώξει και έτσι άκουσα το τσιοκάνι του (κουδούνι). Παρακολουθώντας τον αργό και χαρακτηριστικό ήχο του τσιοκανιού, εντόπισα τη θέση του, αλλά δεν τον έβλεπα μέσα στο βαρικό. Άρχισα να πετώ πέτρες προς την κατεύθυνση του ήχου και ο «Μάρκος» ορεξάτος και ξεκούραστος βγήκε από το στάλο του και τρέχοντας την κατηφόρα έφτασε σε λίγη ώρα στο χωριό, εγκαταλείποντας εμένα μόνο μου στην «Καστριμπούκα». Γυρίζω στην οξιά να πάρω τη βελέτζα και να φύγω. Διαπιστώνω ότι η βελέτζα μου έλειπε και για να μην γυρίσω στο χωριό άδειος, πήρα μία άλλη που ήταν εκεί παρατημένη. Κάποιος κατά λάθος πήρε τη δική μου και άφησε τη δική του. Όταν έφτασα στο χωριό βρήκα τους δικούς μου να τρώνε για

βράδυ. Μπήκα μέσα μαζεμένος και με άλλη βελέτζα. Ο πατέρας μου, αφού και το μουλάρι δεν το έφερα στην ώρα του και την βελέτζα την έχασα, αποφάσισε να υποστώ για φρονιματισμό κάποιες συνέπειες. Έφαγα ένα γερό ξύλο, δεν έφαγα φαΐ για βράδυ - λες και είχα φάει για μεσημέρι - και για ύπνο με έβαλε στο κατώγι με το βόδι και το μουλάρι. Η μάνα μου του έλεγε να με αφήσει να φάω και να κοιμηθώ στο κρεβάτι, μετά από τόση κούραση, αλλά δέχτηκε αυστηρά την απειλή του:

- Μην τολμήσεις και τον πάρεις από το κατώγι ή του πας φαγητό, εσύ να ξέρεις!

Φυσικά και έμεινα εκεί μέχρι το πρωί με λίγο κλάμα αλλά αρκετό ύπνο, σαν να κοιμόμουν στο καλύτερο κρεβάτι, αναλογιζόμενος ότι μια καλή νύχτα στην οξιά συνοδεύτηκε από μια μέρα ταλαιπωρίας και πείνας. Που να τολμήσω άλλη φορά να ζητήσω να κοιμηθώ έξω από το σπίτι! Το πάθημα μου έγινε ένα καλό μάθημα.

Αθήνα, Απρίλιος 2007

Μια πανέμορφη ανθοδέσμη το χορευτικό μας

του Κώστα Παπαδημητρίου

Ήταν Ιούλιος του έτους 1992, και ήταν ο μήνας που είχα βγει στην σύνταξη και εγκαταστάθηκα στο χωριό. Ο Δεκαπενταύγουστος και το πανηγύρι πλησίαζαν. Τα πολιτιστικά κάπως μου άρεσαν. Έβλεπα τα προηγούμενα χρόνια ότι το πανηγύρι όλο και ατονούσε. Σκέφθηκα, για να πάρει το πανηγύρι αυτήν την ζωντάνια που του αξίζει και να γεμίσει ο πλάτανος κόσμος κάτι πρέπει να προστεθεί, κάτι τέλος πάντων να αλλάξει.

Σκέφθηκα, λοιπόν, να βρω μια ομάδα κοριτσιών και με τοπικές στολές του χωριού μας να αρχίσουν το χορό την δεύτερη ημέρα του πανηγυριού. Έβαλα αμέσως το σχέδιο σε εφαρμογή, ξεκινώντας από τις χορεύτριες. Και αυτές ήταν, η Σταυρούλα Κουτρομπίνα, η εγγονή μου Κωνσταντίνα, του Χαράλαμπου και της Λεύκως Καρανικούλη οι κοπέλες, η εγγονή του Κώστα του Τζιάλλα, η κόρη του Θανάση Τσιλιμίγκα, δεν θυμάμαι ποιές άλλες ήταν. Πάντως στον αριθμό ήταν εννιά.

Το δεύτερο στάδιο της προσπάθειάς μου ήταν να βρω ντόπιες φορεσιές. Άρχισα, λοιπόν, να πηγαίνω από σπίτι σε σπίτι, και με την βοήθεια της γυναίκας μου να ζητάω στολές. Αλλού έβρισκα ανταπόκριση, αλλού άρνηση. Τέλος πάντων, με την υπόσχεση ότι οι στολές δεν θα πάθουν τίποτα, κατόρθωσα και βρήκα εννιά ενδυμασίες.

Το πανηγύρι πλησίαζε. Από τα μεγάφωνα ο Δόσιος, με το δικό του τρόπο, γνωστοποιούσε στους χωριανούς ότι την δεύτερη μέρα του πανηγυριού θα χορέψουν παιδιά με τοπικές ενδυμασίες. Τον συντονισμό κάπως του χορευτικού τον είχε αναλάβει η Σταυρούλα, η οποία ήταν και σε χορευτικό της Καστοριάς. Πρόβες δεν γίνονταν, διότι δεν υπήρχαν οι ανάλογες κασέτες με τοπικά τραγούδια.

Έφθασε η ημέρα του πανηγυριού, που συνήθως αρχίζει από την παραμονή. Την ημέρα του 15αύγουστου και από το πρωί ο Δόσιος, πάντα με το δικό του τρόπο, καλούσε τους χωριανούς να παραβρεθούν στην πλατεία. Αργά το απόγευμα, αφού πρώτα φόρεσαν τις τοπικές στολές οι κοπέλες στο σπίτι μου, ξεκίνησαν για την πλατεία. Προηγήθηκε μια πρόβα στο κοινοτικό κατάστημα με την ορχήστρα και μπαίνοντας στην πλατεία πιασμένες χέρι-χέρι οι χωριανοί τις υποδέχθηκαν με ζωηρά χειροκροτήματα. Χόρεψαν ωραία και περήφανα όλα τα κορίτσια και αφού τέλειωσαν πάλι ο κόσμος τις χειροκρότησε με ικανοποίηση. Και μετά άρχισε ο χορός με όλους τους χωριανούς.

Έτσι κάπως άρχισε το χορευτικό και εδραιώθηκε στη συνέχεια. Τα πρώτα χρόνια η συμβολή της Σταυρούλας ήταν αξιόπαινη, αφού κατόρθωσε να συγκεντρώσει περισσότερες κοπέλες και σιγά-σιγά να συμμετέχουν και αγόρια. Στην πορεία των χρόνων μεγάλη ήταν και η προσφορά της Θωμαής στο χορευτικό, δίνοντας μεγαλύτερη ζωντάνια, προσθέτοντας πολλά από τα ήθη και έθιμα του χωριού μας, κατά την είσοδο του χορευτικού στην πλατεία κρατώντας από ένα «γκιούμ'» ή «μπούκλα» κρεμασμένη στους ώμους, παίρνοντας νερό από της «Χώρας το πηγάδ'».

Σήμερα σαν υπεύθυνη του χορευτικού την σκυτάλη την πήρε η εγγονή μου Άτρεμις, και με την μεγάλη συμπαράσταση του Δ.Σ. της Αδελφότητας, πήρε μεγάλη προβολή, και περισσότερη συμμετοχή νέων στο χορευτικό.

Τελευταία προστέθηκε και μια παρέα ηλικιωμένων, ντυμένοι με τοπικές στολές, δίνοντας μεγαλύτερη χάρη και ομορφιά, χορεύοντας τους τοπικούς χορούς.

Εδώ πρέπει να σημειώσω ότι η προσφορά του Δ.Σ. της Αδελφότητας είναι μεγάλη στις πολιτιστικές εκδηλώσεις που γίνονται στο χωριό. Με την ευκαιρία αυτή και μέσα από τις στήλες του περιοδικού να ευχαριστήσω τα μέλη του Δ.Σ. της Αδελφότητας για την άψογη διοργάνωση των πολυήμερων εκδηλώσεων του φετινού 15αύγουστου.

Επίσης να ευχαριστήσω και τους συντελεστές όλους που εργάζονται για την έκδοση του περιοδικού τα «Καντσιώτικα». Δεν αναφέρω ονόματα, γιατί κάποιους θα ξεχάσω και θα παρεξηγηθώ. Να είσθε όλοι καλά στην υγεία και να προσφέρετε ότι είναι δυνατόν για την διάσωση και προβολή της παραδοσιακής μας κληρονομιάς.

Δροσοπηγή, 29-09-2006

Τα λουστρίν παπούτσια

της Δήμητρας Παπαδημητρίου - Τσιγκούλη

Ήμουν μαθήτρια του Δημοτικού, 9-10 χρονών. Χειμώνας, το χιόνι ως το γόνα, συνθήκες δύσκολες στο Σχολείο, μια ξυλόσομπα, τι να ζεστάνει.

Εγώ ήθελα να φορέσω τα καλά μου, τα λουστρίν παπούτσια. Είχα βαρεθεί τις λαστιχένιες μπότες και ήθελα να τα φορέσω, μια και τα Χριστούγεννα δεν τα χάρηκα, γιατί είχε πάρα πολύ χιόνι.

Τσακωμός στο σπίτι γιατί δεν με άφηναν να τα φορέσω. «Θα κρυώσεις, είναι παγωνιά, θα μπει το χιόνι μέσα στα παπούτσια, θα γλιστρήσεις». Τίποτα, εγώ εκεί, θα φορέσω τα καλά μου παπούτσια. Τα φοράω. Ά να πέσω εδώ, ά εκεί, φθάνω Σχολείο. Όλα τα παιδιά με τις μπότες. Εγώ καμάρωνα τα παπούτσια μου στα ντελικάτα ποδαράκια. Τα δάχτυλά μου έχουν παγώσει, έχουν κολλήσει, ξύλο που λέμε, δεν μπορούσα να περπατήσω.

Τελείωσε το μάθημα με την δασκάλα μου, την

Ελευθερία Ντάρα-Γκιοκά και σηκωνόμαστε να φύγουμε. Μόλις ανοίγει η κεντρική πόρτα του Σχολείου, βλέπω έξω την γιαγιά μου Σοφία, «Θεός σχωρέστην!», με τις μπότες στο χέρι. «Έλα καμάρ' μ', έλα σκώτια μ', πάγωσες. Βάλε τις μπότες να ζεσταθούν τα ποδαράκια σ' !».

Η ντροπή μου μεγάλη, που μου έφερε η γιαγιά τις μπότες μπροστά στα παιδιά του Σχολείου. Δεν μπορούσα να αντισταθώ, φόρεσα τις μπότες μου και πήγα στο σπίτι, αφού μου πέρασε και λίγο ο σεβντάς, με τα αγαπημένα λουστρίν παπούτσια στο χέρι.

Ιωάννινα, Ιούνιος 2007

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Ένα ευτράπελο περιστατικό παλαιότερης εποχής

του Νίκου Γεωργ. Δημητρούλη

Θρυλείται ότι κατά την περίοδο της προεδρίας του αείμνηστου Δημητρίου Σίμου (του μπάρμπα Μήτρου Φούρλα), ο συγχωριανός Γιάννης Καραγκούνης, ένας ακούραστος ευφυολόγος, μία ξεχωριστή προσωπικότητα του καιρού εκείνου, αυτός ο ευχάριστος χωρατατζής, διηγήθηκε ο ίδιος ένα απροσδόκητο συμβάν, που εν συντομία περιγράφω στις παρακάτω αράδες.

Ο συγχωρεμένος μπάρμπα Γιάννης, λοιπόν, ή (Γιάνν'ς τ' Αναστάς'), όπως τον έλεγαν, την ημέρα της αναχωρήσεώς του για το μαστόρικο, προς Θεσσαλία, ταξίδι, χρειάστηκε ένα πιστοποιητικό για το μουλάρι του, το οποίον είχε ήδη προπορευθεί μαζί με τα άλλα ζώα της παρέας. Για το σκοπό αυτό έτρεξε κατευθυνόμενος προς το σπίτι του Προέδρου, όπου ήταν και το κοινοτικό γραφείο, με τη βεβαιότητα ότι θα το έπαιρνε άνευ χρονοτριβής.

Φθάνοντας εκεί έσπρωξε τη λιάσα της αυλής και μια και δυο τράβηξε ντουγκρού, άνοιξε την πόρτα του σπιτιού, προχωρεί και χωρίς καμία ειδοποίηση μπαίνει στον οντά, όπου βρισκόταν ο Μουχτάρ(η)ς ξαπλωμένος στην κόχη πάνω στο μεντέρ', στρωμένο με σά(γ)ισμα, κοντά στο τζάκι που γέμιζε την κάμαρα με γλυκιά θαλπωρή, λέγοντας βιαστικά:

- Καλημέρα Μήτρου. Τί φτιάνσ';

Ο Προεστός του χωριού ριτσιώθκι (εξαγριώθηκε) και ανασηκώθηκε έξαλλος για τη συμπεριφορά του απρόσμενου επισκέπτη. Το πρόσω-

πό του έγινε πελιδνό και αφύσκου, γκαλιούρσει τα μάτια του που εξακόντιζαν φλόγες και επιτιμητικά απέπεμψε σκαιότατα τον Αναστάση, λέγοντας:

- Έξω, αναιδέστατε! Βρέ ανάγωγε, πως τόλμησες να εισέλθεις στο Κοινοτικό Κατάστημα χωρίς να κρούσεις την θύραν; Γρήγορα έξω!

Ο μπάρμπα Γιάννης διαμαρτυρήθηκε και απορημένος ρώτησε:

- Γιατί μι χουϊιάζ'ς έτσ', ώρε Μήτρου;

Εκείνος συνέχισε με λουϊούν του λουϊού (λογής-λογής) δυσνόητες εκφράσεις να τον ωθεί προς τα έξω. Ο Αναστάσης συντετριμμένος και ταπεινωμένος σικλιτίζει (στεναχωρέθηκε). Διατήρησε όμως την ψυχραιμία του καθώς οδηγήθηκε έντρομος προς την πόρτα, η οποία έκλεισε πίσω του παταγωδώς. Προς στιγμήν αποφάσισε να φύγει άπρακτος, αλλά χρειαζόταν όμως επειγόντως το χαρτί. Εκεί έμεινε για κλάσματα του δευτερολέπτου σκεπτικός και συγχυσμένος, μη μπορώντας να δώσει εξήγηση στην απροσδιόριστη συμπεριφορά του Προέδρου. Εν τη αμηχανία του κάτι ψέλλισε αποσβολωμένος, ανήμπορος να αρθρώσει λέξη. Συγκέντρωσε όλες τις δυνάμεις της υπομονής και συνήλθε έχοντας κατά νουν ότι πριν αγγίξει το χερούλι της πόρτας το πρώτο του μέλημα είναι να χτυπήσει με ανεστραμμένο το δείκτη του χεριού τη θύρα του γραφείου.

Έτσι και έγινε. Ο μπάρμπα Γιάννης χτύπησε δειλά-δειλά και ελαφρά την πόρτα, ο οξύτατης ακοής μπάρμπα Μήτρος από το εσωτερικό της κάμαρας αντελήφθη τον επιφυλακτικό χτύπο, είπε «εμπρός!» και με ζωηρά βήματα προχώ-

ρησε προς τα εκεί. Οι εσωτερικοί διαλογισμοί του Αναστάσ' αναστάτωσαν το είναι του, νομίζοντας ότι θα τον βιρβιρίξ' (τρομοκρατήσει) για δεύτερη φορά ο Προεστός. Αντί όμως να συμβεί αυτό επήλθε απότομη αλλαγή και την τρικυμία διαδέχθηκε η γαλήνη.

Ο μπάρμπα Μήτρος σεβάσμιο πρόσωπο, καλόψυχος, εξυπηρετικός και καλοπροαίρετος, πάνω του υπήρχε ακόμα ο αέρας ενός αρχοντάθρωπου, που ο χρόνος δεν είχε καταφέρει να σβήσει. Λάτρης όμως του μεγαλείου και της τυπικότητας, ντυμένος με «ρομπ-ντε-σαμπρ», που δεν ήταν άλλο από ένα ευρύχωρο φουστάνι της καλοσυνάτης κάκως Αγγελικής. Πλησίασε λοιπόν φουστανάτος, με παρουσιαστικό βαρόνου, άνοιξε την πόρτα και ατενίζοντας το Γιάννη καταπράυνε, γαλήνεψε, αχνογέλασε, και με ύφος μειλίχιο, με την αύρα της φυσικής ευγένειας, υποδέχθηκε τον επισκέπτη με όλες τις τυπικότητες που αρμόζουν σε δημόσιους λειτουργούς, ωσάν να τον έβλεπε για πρώτη φορά, λέγοντας επί λέξει τα εξής:

- Αα !!! Ο κύριος Καραγκούνης; Καλοσωρίσατε! Τί κάνετε; Περάστε μέσα!

και, ενώ συνόδευε τον επισκέπτη στο εσωτερικό του γραφείου, παράγγειλε με ηχηρή και επιβλητική φωνή:

- Αγγελική...! Ψήσε μας δύο καφέδες! Έχω μαζί μου τον κύριο Καραγκούνη.

και σκύβοντας πρόσφερε στον Αναστάσ' ένα σκαμνί με μια τρύπα στα μισά (στη μέση) και πρόσταξε στο Γιάννη να κάτσ' (να καθίσει). Η δε κάκω Αγγελική, εκτός από τα άλλα χουζμέτια, είχε ανάψ' το καζάν' για την καταστάλα και ετοίμαζε την κουπάνα να πλύν' τα στράνια.

Τον ρώτησε, λοιπόν, ο Πρόεδρος ποιος ο σκοπός της επισκέψεως και ο Αναστάσης του εξήγησε ότι πρέπει να πάρει εξάπαντος το χαρτί για το μπλάρ' και μάλιστα στα πεταχτά, διότι η παρέα του είχε απομακρυνθεί πηγαίνοντας με τα ζώα ρεβάν' (γρήγορα).

- Μην ανησυχείτε, κύριε Καραγκούνη, θα επισπεύσω το πιστοποιητικό του ημιόνου σας.

Γύρισε προς την κόχη κοντά στο μαζγκάλ' (κοιλότητα του τοίχου), κάτι πήρε στο χέρι του και κάθισε στην τετριμμένη από το χρόνο ψάθινη καρέκλα, ακουμπισμένος στο σανιδένιο ετοιμόρροπο τραπέζι. Από καιρού εις καιρόν βύθι-

ζε την πένα στο μελανοδοχείο και την γκουρτζανούσει πάνω στην κόλλα αναφοράς.

Και ενώ ο Μουχτάρ(η)ς συμπλήρωνε το χαρτί, η πρόσχαρη Αγγελική, χωρίς θόρυβο, περπατώντας ακροποδητί, χωρίς να διακόψει τον Πρόεδρο, έφερε μαζί με τους καφέδες και ρακί, ακούμπησε το δίσκο κοντά στη βάτρα και καλοσώρισε τον Γιάννη. Εκείνος την ιφκαρίσ'σει, ρούφηξε πρώτα το τσίπουρο μονορούφ' και μετά άρχισε να πίνει τον καφέ, ενώ τον έπνιγε το άγχος για την παρέα που όλο και αλάργευε (ξεμάκρυνε). Το επιβλητικό ύφος και η ακαταλαβίστικη γλώσσα του Προεστού κατέστησαν άναυδο τον μπάρμπα Γιάννη, ο οποίος έπειτα από λίγο ηρέμησε, ίσως υπό την επήρεια της ρακής και του ζεστού καφέ, και με νωπό λάρυγγα άρχισε να λέει στο Μουχτάρ' τα παρακάτω:

- Ωρέ Μήτρου, ιγώ ήρθα ιδώ να μ' δώεις του χαρτί αγρήγουρα, για να προκάνου τ'ς αλλνούς, που το 'κουψαν σιακάτ' μαζί μι του μπλάρ' μ'. Αυτά που μ'αραδιάϊζ' δεν νουγάου ιτς καντίπουτα. Πρέπ' να μ' κρέν'ς Καντσιώτκα, όπως σ' κρένου κι' εγώ.

Εδώ συγκρούστηκαν δύο γλωσσικά ιδιώματα, που εμπόδιζαν την αλληλοσυνεννόηση των δύο συνομιλιτών.

- Έννοια σας, κύριε Καραγκούνη, θα τακτοποιήσω εγκαίρως την υποθεσή σας. Ήδη άρχισα να σημειώνω τα χαρακτηριστικά του ημιόνου σας, ο οποίος, αν δεν απατώμαι, συνελήφθη προσφάτως εις τον αγρόν συγχωριανού μας, τρώγων τον σίτον και την κριθήν.

- Άα! Θέλ'ς να πείς για το μπλάρ' μ' που το 'πιασι ου ντραγάτ'ς στου χουράφ' που έτρουγι του στάρ' και του κριθάρ'; Τί να του κάμου του μπιγλίκ'κου! Ιγώ του 'χα δεσ' κι' αυτό λύθ'κι, πήγι κι ντιρλίκουσι του κριθάρ' κι πλήρουσα ιγώ τζιριμέδισ.

Τελικά ο Πρόεδρος συμπλήρωσε και δίπλωσε το χαρτί. Το έδωσε στο Γιάννη, τον καληνώρισε και του ευχήθηκε καλό ταξίδι. Ο Καραγκούνης το έβαλε στον κόρφο του και κατηφόρισε, περπατώντας με τρανές κατσιάρες (διασκελισμούς), για να συναντήσει τους άλλους που ανησυχούσαν για την αργοπορία του. Η μέρα ξάνοιγε και το οπτικό πεδίο του Αναστάσ' όλο και πλάτυνε, ο δε κατήφορος τον διευκόλυνε να επιταχύνει το βήμα του. Το βιαστικό όμως

περπάτημα ερέθιζε την όρεξη των σκύλων, που άρχισαν να γκαφαλνούν επίμονα καθώς τον ακολουθούσαν, τα αντιμετώπιζε όμως με το κρανίσιο ραβδί, στην άκρη του οποίου υπήρχε ογκωδέστατος ζιόγκος. Έπειτα από πολύωρο περπάτημα ο μπάρμπα Γιάννης μπαϊλτσει (εξαντλήθηκε) και ασθμαίνοντας συνάντησε τους μαστόρους που με αγωνία τον ρωτούσαν τι συνέβη.

- Που γκιζιρνούσις τόσες ώρες;

- Ωρέ, μη με απουπέρτι ετσ'! Κάτσ'τι πρώτα καταής να σας μουλούισου τι ταξιράτ' μι βρήκι σήμηρα μι του Μουχτάρ' που με'καμι να μούρθ' άμπουρας κι αντράλα στου κηφάλ' και να μ' βγει του χαρτί ανάλμα.

Έτσι ο παππούς πλέον Γιάνν'ς τ' Αναστάς' δεν έπαψε να εξιστορεί και πάλι παρόμοια συμβάντα, που είχε στο ενεργητικό του, μέχρι το φθινόπωρο της ζωής του, τα οποία διαιωνίζονται από τα παλιά χρόνια μέχρι σήμερα. Παρόμοια περιστατικά των προγόνων μας, που βρίσκονται καταχωνιασμένα στα χρονοντούλαπα της μνήμης, πρέπει να βλέπουν το φως της δημοσιότητας και να μεταλαμπαδεύονται πριν τα τυλίξει το πέπλο της σιωπής. Καθώς γράφει κανείς, καταβυθίζεται στο παρελθόν και περιλούεται από κύματα αναμνήσεων που έρχονται στην άκρη της πένας, μεταφέροντας τους παλμούς αλλοτινών εποχών, αντλώντας έτσι από τα παθήματα των προγενεστέρων πολύτιμα διδάγματα. Στα διηγήματα αυτά ξεπηδούν εσωτερικοί κραδασμοί των αρθογράφων που σηματοδοτούν την καθημερινότητα της μικρής κοινωνίας του χωριού μας. Ιστορίες και γεγονότα που αντικατοπτρίζουν την ντόπια καταγωγή τους και υποδαυλίζουν το ενδιαφέρον, κάνοντας συναρπαστική την πρόοδο της ανάγνωσης των κειμένων. Αυτά ακριβώς τα συμβάντα συλλαμβάνει η ευαίσθητη κεραία των χειριστών της πένας, που πιάνουν κάποιες πτυχές του κοινωνικού περίγυρου, τις ανατέμνουν, τις πλάθουν μαστορικά, και προσφέρουν μια αφήγηση ζωντανή, γεμάτη ειλικρίνεια.

Ας ταξιδέψουμε για λίγο στον καλοκάγαθο εκείνο κόσμο των προγόνων μας, παίρνοντας μια γεύση από την απλή, λιτή ζωή τους. Με τέτοιες ακριβώς σκέψεις μπορούμε ν' αναπτύξουμε το χωριό όχι απλώς σ' ένα τόπο να μένουμε, αλλά σ' ένα τόπο να ζούμε.

Και για να μην πολυλογούμε και παλιλογούμε, ας κινηθούμε με αγαθή πρόθεση και με διανθισμένα με ιδιότυπο χιούμορ κείμενα, προσφέροντας λίγο γέλιο στους ακριτικούς αυτούς μόνιμους φρουρούς του χωριού, που αμύνονται με σθένος στη λαίλαπα της ερήμωσης.

Καναδάς, Φλεβάρ'ς 2007

Ευτράπελα και χωτατά

του Σταύρου Ζηκούλη

Δωμ' είκοσ' δραχμές να σ' κάμου μήνυσ'

Το γομάρι του Γιάννη Καραγκούνη μια φορά πήγε και έφαγε σ' ένα χωράφι του Ανδρέα Μουκούλη (Σκάρκα) το κριθάρι. Τότε πήγαιναν και διαμαρτύρονταν στον μουχτάρη (πρόεδρο) του χωριού. Πρόεδρος ήταν ο Δημήτριος Σίμος (Φούρλας), ο οποίος ήξερε κάμποσα γράμματα και μιλούσε ανάλογα, χωρίς τη χωριάτικη προφορά και με άλλο λεξιλόγιο. Ο Μουκούλης πήγε και παραπονέθηκε στον πρόεδρο και αυτός κάλεσε τον Καραγκούνη και τον μάλωσε:

- Διατί, άθλιε Καραγκούνη, άφησες τον όνον και έφαγε την βρώμην και την κριθήν του Ανδρέα Μουκούλη;

- Τι λες, ωρέ Μήτρου; Δεν καταλαβαίνω! απάντησε ο Καραγκούνης μη καταλαβαίνοντας τη γλώσσα που μιλούσε ο πρόεδρος.

- Αυτό που λέω και θα σε κανονίσω.

- Κάμε ό,τι καταλαβαίν'ς, εγώ δεν ξέρω τι λες.

Έφυγε για το σπίτι και εκεί πήγε ο Ανδρέας Μουκούλης και τον βρήκε.

- Ω Γιάνν'.

- Τι θέλ'ς, ωρέ Αντρέα; Έλα μέσα!

- Τι να κάμου; Δεν είμαι για μέσα. Έρθα να μ' δώκ'ς 20 δραχμές να σ' κάμου μήνυσ'. Τι χρωστούσα, ωρέ Γιανν', να μ' φάει του γουμάρ' του κριθάρ' κι τ'ν ταή κι ναβάλου κι 20 δραχμές απ' τ' τζέπ' μ' να σ' κάμου μήνυσ'.

Σαράντα χρόνια δε μου 'δωκαν τίποτα οι Ζιώγ'δες.

Ο Τάκης ο Κατσαμάνης ήταν τσιομπάνος (αργότερα έγινε αγροφύλακας στις δεκαετίες 1970-2000) και πήγε στον Νίκο Κουτουλούλη (Καραμπέρη) να πάρει τη ρόγα (αμοιβή για το βόσκημα των αιγοπροβάτων).

Μπάρμπα Νίκο, έχουμε δέκα κεφάλια ζωντανά. Από δεκαπέντε δραχμές το κεφάλι μας κάνουν εκατόν πενήντα δραχμές.

- Να στα δώκω, ωρέ Τάκη.

- Α! Έχουμε κι άλλα, μπαρμπα Νίκο.

- Τι άλλο πάλι;

- Έχουμε και τα προutsιαλιάτ'κα (αμοιβή επιβήτορα για το βάτεμα των αιγοπροβάτων).

- Τι λες, ωρέ Τάκη; Εγώ έχω σαράντα χρόνια γαμπρός στους Ζιώγ'δες, έκαμα και δέκα παιδιά και δε μου 'δωκαν τίποτα!

Έχει τα καπούλια σαν του διφτέρ' τ' Αναγνώστ'

Γύριζαν από ταξίδι από τα Τρίκαλα πολλοί μαστόροι. Ήταν ο Δημήτρης Βελλάς και άλλοι, καθώς και ο Γιάννης Καραγκούνης, που τον φώναζαν «Τρανό», γιατί ήταν ψηλός και ο πιο ηλικιωμένος της παρέας.

Ο Βελλάς αγόρασε ένα μουλάρι από το παζάρι στα Τρίκαλα, όπως και όλοι οι μαστόροι αγόραζαν τα χρειαζούμενα από τα ξένα και έχοντας ζώα μαζί τους τα φέρνανε στο χωριό. Ο Καραγκούνης είχε δικό του ζώο, αλλά το είχαν φορτώσει με τα εργαλεία. Ο Βελλάς πήρε τον Καραγκούνη να δει το μουλάρι και να πει τη γνώμη του. Ο Βελλάς ήταν πολύ εγωιστής και όταν τον παίνευες σε είχε στη φούχτα του. Ο Καραγκούνης σαν είδε το μουλάρι άρχισε να το παινεύει. Τότε ο Βελλάς τον έβαλε καβάλα κι αυτός από πίσω καμάρωνε το πράμα (ζώο) του.

- Τι καλό μπλάρ' απ' πήρες, Μήτρου! Τι ουμπλή έχει! Τι περπασιά! Τισκίνκου (σβέλτο) πράμα, άξιο!

Όλο το δρόμο του είχε πάρει τα αυτιά στις παίνιες.

- Γέρασα, Μήτρου μ', κι τέτοιο πράμα δεν

ματάειδαν τα μάτια μ'! Έπεσε και σε καλό νοικοκύρ'!

Σαν έφτασαν κοντά στο χωριό, στ' «Μπουρδέμ' το λάκκο» που ήταν η γέφυρα, είπε ο Βελλάς στον Καραγκούνη:

- Τώρα, Τρανέ, θα κατέβ'ς. Ήρθαμε σ'μά. Έρχεσαι αγάλια-αγάλια.

Κατέβηκε ο Καραγκούνης. Ο Βελλάς καβάλησε και προχώρησε. Ο Καραγκούνης στάθηκε, έβαλε το χέρι κεραμίδα (αντηλιά) και κοιτούσε. Ο Βελλάς γύρισε και σαν είδε τον Καραγκούνη να τον κοιτάζει ρωτάει:

- Τι τηράς, ωρέ Τρανέ;

- Τι να τηρήσω, ωρέ Μήτρου! Πού τον πας τον τζερεμέ; Θα τον περάσεις κι από τον πλάτουνα! Αυτό, ωρέ, έχει τα καπούλια σαν το διφτέρ' τ' Αναγνώστ'! ¹

Τόσο του κακοφάνηκε του Βελλά που έκανε έξι χρόνια να κρίνει με τον Καραγκούνη.

1. διφτέρ' τ' Αναγνώστ': (ΣΣ) Ο μπαρμπα Στέργιος Κουτρομπίνας (Αναγνώστης) ήταν από τα παλιά χρόνια αγροφύλακας (δραγάτης) στο χωριό, όπως και ο πατέρας του που είχε το παρωνύμιο Πρίγκος (αυτός που συλλαμβάνει). Λόγω επαγγέλματος κατείχαν το παμπάλαιο διφτέρι με τα κτήματα των χωριανών (ένα είδος κτηματολόγιο) για τον καταλογισμό της δεκάτης, που το ονόμαζαν «μάνα» ή «πλάκα» και καταστράφηκε την εποχή του εμφυλίου, όταν κάηκε το σπίτι του μπαρμπα Στέργιου. Μάλλον σ' αυτό το φθαρμένο από την πολυκαιρία και τη χρήση διφτέρι αναφέρεται η ιστορία.

Ωρέ, στου έτ'μου, ξεχειμασμένος θα πάαινα.

Ένα καλοκαίρι αλώνιζε ο μπαρμπα Νίκος Σίμος (Κέτσος) στο Ζηκάδικο τ' αλών'. Ήταν πολύ αγαθός και ξένοιαστος άνθρωπος, αλλά και μπόσικος. Δεν το 'χε σε τίποτα, παρά τη φούρια που είχε το αλώνι, να κοιμηθεί. Έτσι, όταν μεσημέριασε πήγε μεσα στην αχυρώνα και ξάπλωσε. Όταν μετά από ώρα τον αντιλήφθηκε η γυναίκα του, η Ματούλω, άρχισε τη γκρίνια να τον ξεσηκώσει.

- Σούκ', ωρέ, να φέρ'ς τ' άλογα γύρου!

Σηκώνεται μισοκοιμισμένος ο μπαρμπα Νίκος και μπαίνει στο αλώνι. Όμως πλησίασε πολύ τα άλογα και ξαφνικά το ένα τον κλωτσάει στο

μέτωπο και τον παίρνουν τα αίματα. Βλέποντάς τον οι γυναίκες βάζουν τις τσιρίδες, τον αρπάζουν, τον βγάζουν από το αλώνι και τον ξαπλώνουν κάτω από την κορομηλιά. Εκεί με βαμβάκι και οινόπνευμα από το διπλανό σπίτι του μπάρμπα Αλέξη Ζηκούλη τον καθαρίζουν και σταματούν την αιμορραγία. Όταν συνήλθε ο μπάρμπα Νίκος, που αρχικά είχε τρομάξει από τις φωνές των γυναικών, λέει:

- Ωρέ, στου έτ'μου θα πάαινα, ξεχειμασμένος.²

2. Ξεχείμασμα: Η συντήρηση των ζώων κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Λόγω καιρικών συνθηκών τα τρέφουν με αποθηκευμένες τροφές, αφού δεν μπορούν να βοσκήσουν στο ύπαιθρο. Θεωρούσαν μεγάλο κακό να τους ψοφήσει ένα ζώο, αφού το είχαν ξεχειμάσει, γιατί πήγαινε χαμένη όλη η φροντίδα και τα έξοδα, την ώρα που θα απέδιδε το ζώο.

Σάμα να ξαχαλνάει τ' αλών'

Τα καλοκαίρια, όταν είχε καλό καιρό, ο Γιώργος ο Δόσιος, καφετζής στην πλατεία, έβγαζε τραπεζάκια κάτω από τον πλάτανο. Εκεί κάθονταν ο κόσμος, έπινε καφέ και έπαιζε χαρτιά ή τάβλι.

Μια φορά, όταν ζούσε ακόμη ο μπάρμπα Λάμπρος Καρανικούλης (Κουλιούρης) και είχε το περίπτερο στη γωνιά της πλατείας, έπαιζε

τάβλι ο μπάρμπα Γιάννης Τσιλογιάννης με τον Σταύρο Ζηκούλη του μπάρμπα Αλέξη. Από τη συμμετοχή του στην Αντίσταση και τον Εμφύλιο, ο μπάρμπα Γιάννης είχε χάσει σχεδόν όλα τα δάχτυλα του δεξιού κυρίως, αλλά και του αριστερού, χεριού. Κάποια στιγμή ο μπάρμπα Γιάννης φέρνει εξάρες. Αρχίζει τότε να μετακινεί τα πούλια με τα ακρωτηριασμένα δάχτυλα και ο μπάρμπα Λάμπρος, που παρακολουθούσε σχολιάζει:

- Τήρα τον πώς καμ'! Σάμα να ξαχαλνάει ³ τ'αλών'!

3. Ξαχαλνάω: Στο τέλος του αλωνίσματος, αφού αφαιρούσαν το άχυρο με τα δικράνια (θκούλια), σκούπιζαν την επιφάνεια του αλωνιού με σκούπες από κλώνους ελάτου. Αυτές, όπως είναι παλιές, μεταχειρισμένες και έχουν μείνει σχεδόν μόνο τα κλωνάρια, δεν σκουπίζουν το σιτάρι, αλλά μόνο τα μικρότερα κομμάτια άχυρου. Αυτό το καθάρισμα λέγεται ξαχάλισμα.

Πηγές: Τα δυο πρώτα περιστατικά μου τα αφηγήθηκε η Αλεξάνδρα Τσιγκούλη συζ. Βασιλείου (Σαμαρέσιου) το γένος Καραγκούνη, το τρίτο ο Δημήτρης Κατσαμάνης και το τεταρτο και πέμπτο είναι προσωπικά βιώματα.

Δροσοπηγή, Οκτώβριος 2007

Γιατροσόφια (ιλιάτσια) του Χωριού

του Σταύρου Ζηκούλη

Στα παλιά τα χρόνια, η απομόνωση από τα αστικά κέντρα και η απουσία γιατρού οδήγησε τους ανθρώπους στην αντιμετώπιση των ασθενειών με τα υπάρχοντα μέσα και την εμπειρία των μεγαλύτερων. Κατέφευγαν κυρίως στη φύση, από όπου πήραν όσα βότανα γνώριζαν από παράδοση, και σε άλλες πρακτικές ή και μαγικές ενέργειες που πίστευαν ότι ανακούφισαν τον ασθενή.

Για τον πυρετό, άπλωναν πάνω σε χαρτί ζεστή ξυνάδα και στάχτη και το έβαζαν στο μέτωπο και στο στομάχι. Ακόμη, στούμπιζαν κρεμμύδια και τα έβαζαν πάνω στο στομάχι και αυτά τραβούσαν τον πυρετό. Άλλες φορές έβραζαν κριθάρι, το στράγγιζαν, το άπλωναν, και ξάπλωνε

πάνω ο άρρωστος. Από τη ζέστη ίδρωνε πολύ και έφευγε το κρύωμα. Άλλος τρόπος αντιμετώπισης του κρυώματος ήταν να απλώνουν ένα κομμάτι ζυμάρι, να ρίχνουν πάνω καρπό σιναπιού και να το βάζουν σαν έμπλαστρο πάνω στο σώμα. Αυτό έκαιγε τόσο πολύ που δημιουργούσε φουλτάκια (φλύκταινες).

Όταν κάποιος είχε πνευμονία, άπλωναν πάνω σε δέρματα ζώων κοπριά που χώνευε και είχε ζέστη, ξάπλωνε ο άρρωστος πάνω και τον τύλιγαν με τα δέρματα και άλλα σκεπάσματα. Αυτό προκαλούσε μεγάλη εφίδρωση και έφευγε το κρύωμα. Ή ζέσταιναν σε αναποδογυρισμένη γάστρα κοπριές από μεγάλα ζώα, τα άπλωναν και ξάπλωνε ο άρρωστος. Τον τύλιγαν καλά και τον άλλαζαν μετά από το ιδρώμα, τον ξανάλλαζαν αρκετές φορές και έπρεπε να φυλαχτεί μετά, να μην ξαναρρωστήσει, γιατί ήταν ανοιγμένοι οι πόροι του σώματος.

Άλλος τρόπος αντιμετώπισης της πνευμονίας, κυρίως σε μικρά παιδιά, ήταν ο εξής: Σε καζάνι έβραζαν νερό και έριχναν μέσα στουμπισμένο σινάπι. Όταν το νερό έφτανε σε θερμοκρασία ανεκτή από το ανθρώπινο σώμα, έβαζαν στο καζάνι το μικρό παιδί, το έβρεχαν με το ζεστό νερό και το κρατούσαν κουκουλωμένο με κουβέρτα. Μετά το σκούπιζαν από τα νερά και τον ιδρώτα και το τύλιγαν στη σαρμανίτσα. Τη διαδικασία αυτή την επαναλάμβαναν τρεις φορές την ημέρα και περνούσε η πνευμονία. Η θειά Λάμπραινα Σίμου ισχυρίστηκε ότι το εφάρμοσε στο γιο της Θωμά, όταν ήταν μικρός.

Άλλο σχετικό γεγονός που η ίδια αναφέρει είναι ότι το 1945 που ήταν λεχώνα - θες από το γάλα ή από άλλη αιτία - την έπιασε θερμομασία, δηλαδή ρίγος και πυρετός εναλλάξ. Τότε, καθώς έβγαζαν τα καρβέλια από το φούρνο ζεστά, της έβαλαν δύο στην πλάτη και από ένα σε κάθε μασχάλη. Την κουκούλωσαν με σα(γ)ίσματα, ιδρώσε και της πέρασε η θερμομασία.

Στο κρύωμα εφάρμοζαν και εντριβές με τσίπουρο και κόκκινο πιπέρι ή με πετρέλαιο. Ακόμη έριχναν βεντούζες με φλιτζάνια ή ποτήρια, και πολλές φορές έκοβαν μερικά σημεία της πλάτης ελαφρά με ξυράφι και στα σημεία αυτά κολλούσαν τη βεντούζα. Η βεντούζα ροφούσε αίμα από την πληγή και ο άρρωστος γινόταν καλά, γιατί έφευγε το άρρωστο αίμα.

Στον πονοκέφαλο έβρεχαν το μέτωπο με ξίδι ή έβαζαν κομπρέσες με ξίδι.

Όταν κάποιος είχε πόνους στα πόδια, μάζευαν τον Μάιο λουλούδια από όλα τα βότανα (βούζιο, τσουκνίδα, φλαμούρι κ.ά.), τα έβραζαν σε καζάνι και έβαζε μέσα τα πονεμένα πόδια. Τον σκέπαζαν και με σά(γ)ισμα και τον άφηναν να ιδρώσει πολύ. Άλλος τρόπος ήταν να τον βρέξουν με νερό από το «Γλυκονέρι» της Λαγκάδας. Το νερό έπρεπε να το φέρει κάποιος που δεν έπρεπε να μιλήσει σε όλη τη διαδρομή, πήγαινε -έλα, και έπρεπε να τον λένε Γιάννη, για να υγιάνει ο άρρωστος (ηχοποίητο, όπως το ρύζι-ριζώνω). Εκεί, στον τόπο που έπαιρνε το νερό, έριχνε και ένα «σημάδι» του αρρώστου (μια πατούνα, ένα μαντίλι, ο,τιδήποτε).

Για την δυσουρία ο άρρωστος έπινε τσάι από ρίζα αγριάδας. Για την ακράτεια ούρων, σε νέους κυρίως, έδιναν τσάι από βρασμένο αση-

μοχόρταρο (ένα βοτάνι που έχει φύλλα σαν του πεύκου). Για να περάσει ο βήχας έβραζαν ρίζα μολόχας και το έπιναν για τσάι το χειμώνα.

Τα μικρά παιδιά πολύ συχνά συγκαίονταν, γιατί οι μητέρες τα κουβαλούσαν στα χωράφια και στις άλλες εργασίες, όπου δεν είχαν τα μέσα και το χρόνο να φροντίσουν την υγιεινή τους καθώς δούλευαν. Άλλη αιτία του προβλήματος ήταν και οι πάνες που χρησιμοποιούσαν να τυλίξουν τα μωρά, που ήταν κομμάτια από παλιά ρούχα. Στο σύγκαμα έβαζαν τρίμμα από σαρακοφαγωμένο ξύλο (αντί πούδρας) που έπαιρνε την υγρασία και ξέραινε την πληγή. Αν είχαν, έριχναν και καφέ.

Στο μάτιασμα των παιδιών έπαιρναν κομμάτια από τη σκούπα του σπιτιού, χώμα από κατώφλι της πόρτας, λάδι από το καντήλι και θυμίαμα. Όλα αυτά τα έβραζαν σε αναμμένα κάρβουνα πάνω στο φτυάρι του τζακιού και θυμιάτιζαν το παιδί. Έκλειναν την πόρτα, που δεν έπρεπε να ανοίξει ως τα μεσάνυχτα, για να μην έρθει το κακό. Κάποιοι έπαιρναν χώμα κι από τις γωνιές του σπιτιού ή και το κατώφλι της εκκλησίας, γιατί θα είχε περάσει από εκεί ο αίτιος του ματιάσματος. Κάποιοι από αυτά τα στοιχεία του ξεματιάσματος έφτιαχναν χαϊμαλί.

Πολλές φορές στις γεωργικές εργασίες τραυματίζονταν από το δρεπάνι ή το τσεκούρι. Τότε στην πληγή έβαζαν σκόνη από πόπορδο, (ένας καρπός φυτού που έχει μέσα σκόνη όταν ξεραθεί, όπως τα μανιτάρια). Ακόμη έβαζαν κοψοβότανο, που φυτρώνει άφθονο τους κήπους. Για να σταματήσει η αιμορραγία και να κλείσει η πληγή, έβαζαν χνούδι από το ξύσιμο δερμάτινου ζωναριού (από την μέσα μεριά που δεν είναι λείο). Επίσης στην πληγή έβαζαν πεντάλευρο (φύλλο από ένα φυτό) ή φύλλο από λάχανο (κράμβη). Αυτά τα εφάρμοζαν στην εξοχή όπου γινόταν ο τραυματισμός. Όταν γύριζαν σπίτι, ανάλογα με την κατάσταση του τραύματος, χρησιμοποιούσαν και άλλα μέσα. Αν ήταν βαθύ το κόψιμο έδεναν την πληγή βάζοντας πάνω κεράλειμμα. Έλιωναν δηλαδή στο τηγάνι λίγδα και κερί, βουτούσαν μέσα πανάκια καθαρά και τα έβαζαν πάνω στην πληγή.

Όταν κάποιος είχε κιτρινάδα (χρυσή, ίκτερο), έκοβαν μια φλέβα στο στόμα κάτω από το άνω χείλος. Έδεναν τη φλέβα με μια βελόνα και κλωστή, την τραβούσαν έξω και την έκοβαν.

Έτρεχε κίτρινο υγρό και περνούσε η κιτρινάδα. Άλλοι έκοβαν κάποια φλέβα πίσω από το αυτί ή κάτω από τη γλώσσα, πράξεις που θεραπεύαν και τους σπληνιάρηδες. Γνωστοί θεραπευτές χρυσής & σπλήνας ήταν η μπάμπω Τσιράπω (Αλεξάνδρα Κουτρομπίνα) και ο μπάμπας Ηλίας ο Τζιάλλας.

Στον πονόκοιλο συνήθιζαν να ρίχνουν με ένα μεγάλο ποτήρι βεντούζα στον αφαλό. Αυτό βέβαια ήταν και επικίνδυνο στην περίπτωση που ο πόνος προέρχονταν από φλεγμονή της σκωληκοειδούς απόφυσης. Και έζησα ένα τέτοιο περιστατικό, όταν ένα δωδεκάχρονο παιδί γλίτωσε την τελευταία στιγμή, αφού μεταφέρθηκε εσπευσμένα με αγοραίο αυτοκίνητο στα Γιάννινα για να εγχειριστεί.

Η ευκοίλια αντιμετώπιζονταν με ζεστά επιθέματα στην κοιλιακή χώρα. Επίσης ζέσταιναν κομμάτι από μπόντζα (ταψί φτιαγμένο από πηλό και γιδόμαλλο), το τύλιγαν με ελαφρά βρεγμένο πανί και κάθονταν επάνω ο άρρωστος.

Στο σκάσιμο των χεριών χρησιμοποιούσαν λίπος από κότα και κεράλειμμα, ή και κάτουρο

από τα βόδια. Για να είναι όμορφα τα χέρια των γυναικών (το εφάρμοζαν κυρίως οι νύφες), κρατούσαν για ώρες σφιχτά στις παλάμες βρεγμένα μούσκρα (πράσινα βρύα που φυτρώνουν στους κορμούς των δέντρων) και τα χέρια έπαιρναν ροδαλό χρώμα.

Με μέσα παρμένα από τη φύση φρόντιζαν οι γυναίκες και την ομορφιά τους. Έτσι για να καλύψουν τα άσπρα μαλλιά ή να δώσουν ζωηρό χρώμα έπαιρναν την πράσινη φλούδα από τα άγουρα καρύδια, την έβραζαν, την στούμπιζαν και τέλος την στράγγιζαν, για να μην λερώσει το δέρμα από το υγρό. Τον πολτό αυτόν τον έβαζαν στα μαλλιά με ένα μαντήλι μια ολόκληρη νύχτα. Το επαναλάμβαναν δυο-τρεις φορές ανάλογα την απόχρωση που ήθελαν να πετύχουν (πιο καστανό ή πιο ανοιχτό).

[Όλες οι παραπάνω πληροφορίες δόθηκαν από την Σίμου Ανθία (ε.γ. 1917), σύζυγο Λάμπρου Σίμου και Κουτρομπίνα Αγγελική (Κούλη) (ε.γ. 1919)].

Δροσοπηγή, Οκτώβριος 2006

ΠΑΡΑΔΟΣΗ & ΕΘΙΜΑ

Οι ζώνες από μίστιρια

του Κώστα Τζιμούλη

Ένα είδος λαϊκής χειροτεχνίας που αναβιώνει μέχρι και στις μέρες μας.

Οι παραδοσιακές ζώνες από μίστιρια (ψιλές πολύχρωμες χάντρες) σαν συμπλήρωμα της γυναικείας καντσιώτικης φορεσιάς φαίνεται πως υιοθετήθηκαν κατά τεκμήριο τέλη της δεκαετίας του 1910 και αρχές της δεκαετίας του '20.

Τα κορίτσια που πρωτοφόρεσαν τέτοιες ζώνες, όπως μολογάει η μάνα μου Ελευθερία Τζιμούλη, ήταν η Λίνα του Κωστούλα (Κατερίνα Κοτσίνα) αργότερα Καπλάνη (Τσιαμούλα) και η Άνθια Παπαγεωργίου.

Η κυρά Λευτέρω μας πληροφορεί μεταξύ άλλων ότι όταν τα δύο αυτά κορίτσια εμφανί-

στηκαν στην Κυρακάτικη λειτουργία φορώντας τα γιορτινά τους και ζωσμένες με τις πολύχρωμες ζώνες αποτέλεσαν αντικείμενο θαυμασμού, αλλά και κρυφής ζήλειας από τα υπόλοιπα κορίτσια του χωριού.

Η προέλευση αυτού του είδους λαϊκής τέχνης, αλλά και άλλων χειροτεχνημάτων από μίστιρια, όπως κομπολόγια, χαϊμαλιά, γκιορντάνια και βραχιόλια, που μας ήρθε στο τότε Κάντσικο ως «μόδα», είναι από τα κοντινά μας χωριά της Δυτικής Μακεδονίας, και πιο συγκεκριμένα από το Βισάντσκο (Πευκόφυτο) και τη Σλάτινα (Χρυσή) είτε μέσω πλανώδιων πωλητών, είτε από νύφες που μας ήρθαν από την ίδια περιοχή.

Μία από τις νύφες που μας ήρθε από τη Σλάτινα και παντρεύτηκε στο Κάντσικο ήταν η Αγόρω του Γεράκου. Αυτή η ξενόφερτη νύφη έδειξε στην Αλεξάνδρα Κουτρομπίνα (Τσιράπω) πως να πλέκει κομπολόγια και χαϊμαλιά με τα πλύχρωμα μίστιρια. Το πρώτο δείγμα όμως

δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί λόγω αιφνιδίου θανάτου της Αγόρως από την γρίπη το 1917. Η Αλεξάνδρα ολοκλήρωσε με επιτυχία μόνη της το πρώτο αυτό κομπολόϊ. Κατόπιν πολλά κορίτσια του χωριού μαζεύονταν στο μπαλκόνι της σε μέρες σχολής για να τους μάθει τον τρόπο πλεξίματός τους. Τα κορίτσια αυτά ήταν η Μόρφω, Ανθία και Βασίλω του Παπαγεωργίου και η Αγόρω Κουτρομπίνα (Γούτσιω).

Μιά άλλη νύφη που μας ήρθε και αυτή από τη Σλάτινα ήταν η Ευδοξία Δημόκα (Μούζω), το 1933 περίπου, στολισμένη με την πλουμιστή ζώνη από μίστιρια.

Η υιοθέτηση της ζώνης αυτής δεν άργησε να διαδοθεί, δεδομένου ότι τα κορίτσια και οι γυναίκες του χωριού έμαθαν από τις ξενοτοπίτισσες νύφες πως να πλέκουν με το βελονάκι και να πλουμίζουν λογιών-λογιών λουλούδια, πουλιά και γεωμερικά μοτίβα με τις πολύχρωμες χάντρες και να φτιάχνουν μόνες τις ζώνες τους, αντικαθιστώντας σιγά-σιγά τις προγενέστερες υφαντές που ίσχυαν μέχρι τότε, σε συνδυασμό πάντα με τα ασημοζούναρα (πόρπες).

Οι παντοπώλες του χωριού (και κυρίως ο Γιώργος Κοτολούλης) ανταποκρίθηκαν στη ζήτηση και άρχισαν να εμπορεύονται τις ψιλές πολύχρωμες χάντρες, που έφερναν κυρίως από τα Γιάννενα περασμένες σε κλωστές ανά χρώμα και σε μασούρια.

Όπως παρατηρούμε σε πολλές αναμνηστικές φωτογραφίες της εποχής ακόμα έως και στις αρχές της δεκαετίας του '60, οι ζώνες από μίστιρια είναι αναπόσπαστο κομμάτι της γιορτινής καντισιώτικης και νυφιάτικης φορεσιάς.

Οι καιροί άλλαξαν, μαζί τους και οι παραδοσιακές ενδυματολογικές συνήθειες. Η εξέλιξη έφερε νέα πολιτισμικά δανεικά στοιχεία και η «Μπουρμποτσιώτικη» νυφιάτικη φορεσιά αντικαταστάθηκε με το λευκό νυφικό φόρεμα της πόλης. Η πρώτη από τις νεότερες νύφες του χωριού που φόρεσε λευκά ήταν η Σεβαστή του Μιλτιάδη Ζώτου το 1956.

Έκτοτε όσες ζώνες, ασημοζούναρα και στολές γλίτωσαν από τους γυρολόγους, που τις ανταλλάσανε με κάποια κουβέρτα καμηλώ ή πλαστικά σκεύη, κλειδώθηκαν στα σεντούκια και κάνουν την εμφάνισή τους πλέον μόνο στο πανηγύρι του Δεκαπενταύγουστου με τα κορίτσια του χορευτικού μας.

Αξίζει όμως να πούμε εδώ ότι οι ζώνες από μίστιρια έτυχαν από την αρχή καλής αποδοχής από τις γυναίκες του χωριού, οι οποίες διδάχθηκαν την τέχνη από τις ξενόφερτες νύφες και την μεταλαμπάδευσαν σε νεότερές τους.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι από τις πρώτες γυναίκες που ασχολήθηκαν με αυτό το είδος λαϊκής χειροτεχνίας ήταν η Ελευθερία Κοτσίνα (Κωστούλαινα), η Γιαννούλα Ζιώγα (Βασίλαινα), η Όλγα Σούφλα (Αγγελάκαινα) και αργό-

τερα η Ελευθερία Τζιμούλη (του Τσέλιου), η Βασιλική Τζιμούλη (του Βλαχογιάννη), αλλά και νεότερές τους γυναίκες όπως η Μόρφω Κουτρομπίνα, Σταυρούλα Νακούλη, Μόρφω Κοτολούλη (του Χρήστου), Όλγα Σίμου (του Αργύρη), Ανδρομάχη Κουτρομπίνα - Βασιλούλη (του Τάκη), αλλά και άλλες πολλές Καντισιώτισες υποθέτω, που δεν έχω την πληροφόρηση ώστε να τις αναφέρω.

Με δεδομένη την έφεσή μου για κάθε τι γνήσιο και λόγω ενασχόλησής μου με τα της «τέχνης» αγόρασα το 1962 με τα τότε πενιχρά μου οικονομικά δύο από αυτές τις ζώνες.

Η μια ήταν της θείας μου (κάκως) Όλγας Σίμου και η άλλη της Ευδοξίας Δημόκα (Μούζως.) Και οι δύο έχουν περίπου τα ίδια «πλουμίδα» σε διαφορετικούς χρωματικούς συνδυασμούς και πιστεύω ότι είναι από τα αντιπροσωπευτικότερα δείγματα του είδους. (βλέπε φωτ. επάνω).

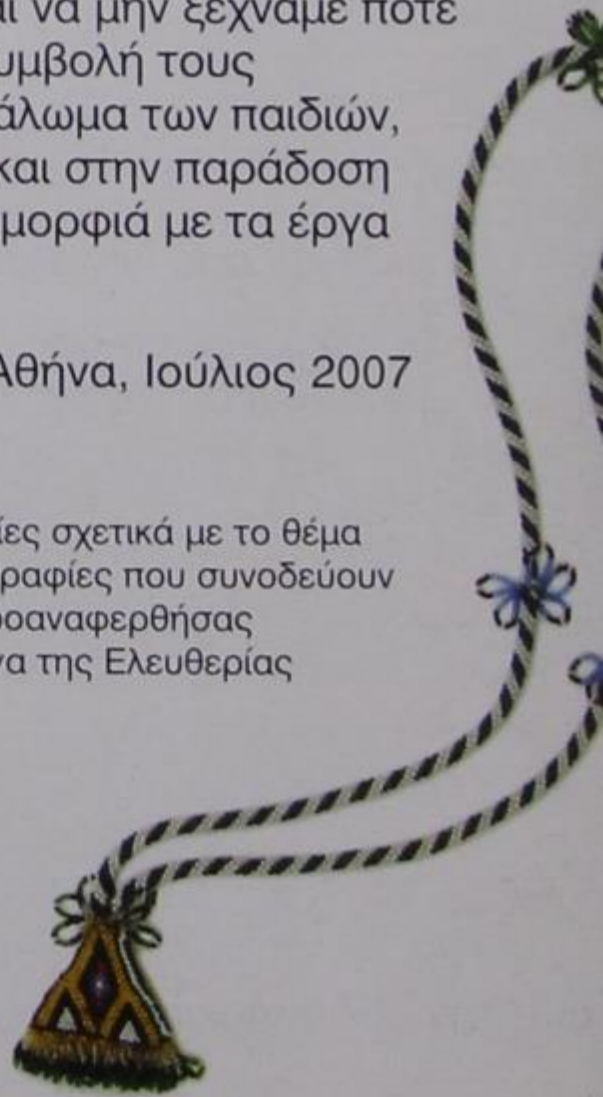
Αυτές οι δύο ζώνες στάθηκαν αφορμή να παροτρύνω τη μάνα μου Ελευθερία Τζιμούλη, προμηθεύοντάς την με μίστιρια από την Αθήνα, να μας πλέξει ζώνες και κομπολόγια. Έκτοτε και μέχρι πρόσφατα έπλεξε για όλες τις εγγόνες της, τις νύφες της (που δεν είναι και λίγες), αλλά και για πολλές φίλες μας της πόλης δεκάδες ζώνες, κομπολόγια, βραχιόλια, τσαντάκια & γκιρντάνια. Το πράδειγμά της, και όχι μόνο

της ίδιας, ακολούθησαν και οι νεότερες γυναίκες που προανέφερα, έτσι ώστε μπορούμε να πούμε ότι όλες μαζί συνέβαλαν και συμβάλουν στην αναβίωση αυτού του είδους λαϊκής χειροτεχνίας.

Καλό και χρήσιμο είναι να τιμούμε το μεράκι τους, να καταγράφουμε και να προβάλλουμε στο περιοδικό μας όχι μόνο τα έργα των ανδρών μαστόρων μας αλλά και τα έργα των γυναικών του χωριού μας και να μην ξεχνάμε ποτέ την καθοριστική συμβολή τους στο σπίτι, στο μέγαλωμα των παιδιών, στο χωράφι αλλά και στην παράδοση και εν τέλει στην ομορφιά με τα έργα των χεριών τους.

Αθήνα, Ιούλιος 2007

Υ.Γ. Όλες οι πληροφορίες σχετικά με το θέμα αλλά και όλες οι φωτογραφίες που συνοδεύουν το κείμενο (πλην της προαναφερθείσας φωτογραφίας) είναι έργα της Ελευθερίας Τζιμούλη.

Η «πιρπιρούνα»

του Θωμά Αθαν. Μουκούλη

Τα έθιμα ενός τόπου δίνουν το ιδιαίτερο χρώμα του. Υφαίνουν τον τρόπο της ζωής των κατοίκων, δημιουργώντας το λαϊκό μας πολιτισμό, και τους συνδέουν με τη διαδρομή όλων εκείνων που έζησαν στην ίδια περιοχή, ενώ λειτουργούν συγχρόνως και ως άγραφοι νόμοι στους σταθμούς της ανθρώπινης ζωής (γέννηση-γάμος-θάνατος).

Αυτή η γλυκιά συνήθεια, που μέσω της κοινής αποδοχής και της επανάληψης γίνεται κομμάτι της καθημερινότητας των ανθρώπων, κρύβει μια ιδιαίτερη γοητεία, καθώς το άρωμά της, συνήθως, έχει διάρκεια, που ξεκινάει από τα βάθη του χρόνου. Η συμμετοχή στο «τελετουργικό» του εθίμου μοιάζει να είναι μια άφθαρτη μύηση στο χώρο του άφθαρτου και διαχρονικού. Είναι μια μύηση σε μια «αιώνια κίνηση» και αυτός που κάθε φορά μυείται γίνεται κρίκος στην τεράστια αλυσίδα, που φτιάχνει η επανάληψη του εθίμου χρόνο με το χρόνο.

Παραμένουν ζωντανά μέσα στο χρόνο, όσο και αν η ζωή έχει αλλάξει. Θυμίζουν στους πιο παλιούς και διδάσκουν τους νεότερους για άλλες εποχές περισσότερο δύσκολες, αλλά και πιο ανθρώπινες. Τότε που το φως της γιορτής ενωνόταν με τη φλόγα της ψυχής και έλαμπε ακόμα πιο δυνατό, κυρίως από την ανάγκη των ανθρώπων να ζήσουν κάτι το ιδιαίτερο, το ξεχωριστό, τις ημέρες, που αναβίωνε το έθιμο. Ακόμα και σήμερα, κόντρα στους καιρούς, κάποιοι κρατούν ζωντανές τις παραδόσεις και τις μεταφέρουν από γενιά σε γενιά.

Τα περισσότερα έθιμα στην ελληνική ύπαιθρο έχουν άμεση σχέση με τη γεωργική ζωή. Γιατί γεωργοί και αγρότες ήταν παλαιότερα οι περισσότεροι κάτοικοι, και κατά τον Αριστοτέλη, «Πασών των επιστημών μήτηρ τε και τροφός Γεωργία εστί». Αλλά, για να δώσει η γη τα πλούσια αγαθά της, πρέπει ο γεωργός, όπως μας λέει ο Ξενοφώντας, να τη λατρεύει σα θεό και να την καλλιεργεί συστηματικά: «Η γη θεός ούσα τους άριστα αυτήν θεραπεύοντας πλείστα αγαθά αντιποιεί»¹.

Η πλούσια σοδειά, όμως, δεν εξαρτάται μόνο από την προσπάθεια του γεωργού. Χρειάζεται

να επικρατήσουν και οι κατάλληλες καιρικές συνθήκες και κυρίως να «ρίξει» ο Θεός νεράκι, τη βροχούλα. «Αν ρίξει ο Απρίλης δυο νερά κι ο Μάης άλλο ένα χαρά σ' αυτόν τον γεωργό που 'χει πολλά σπαρμένα», λέει ο λαός μας.

Η βροχή κατά τους δύο ανοιξιάτικους μήνες Απρίλιο και Μάιο, αλλά και το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουνίου, στην ύπαιθρο ήταν και είναι θεία ευλογία για τα σπαρτά, τα δέντρα και τα χορτάρια. Απ' αυτήν παλαιότερα περίμενε ο γεωργός να εξασφαλίσει για τη φαμίλια του το ψωμί της χρονιάς και την τροφή για τα ζώα του. Κι όταν τους μήνες αυτούς της άνοιξης τύχαινε μεγάλη ξηρασία ο αγρότης δεν έκρυβε την αγωνία του.

Κάθε μέρα έβγαινε στην αυλή, ύψωνε τα μάτια του προς τον ουρανό, παρατηρούσε και συμβουλευόταν τ' άστρα, το φεγγάρι, τον ήλιο, ακόμη και τους γέρους, τα πουλιά, τα ζώα («άμα νίβιτι η γάτα κατά το Μπουρμπουτσό, θα βρέξει», έλεγαν στο χωριό μας, για να φέρω ένα μόνο παράδειγμα) και η στενοχώρια του μεγάλωνε, όταν το μάντεμα του καιρού δεν του έδινε ελπίδα.

Σε τέτοιες περιπτώσεις ανομβρίας οι αρχαίοι επικαλούνταν τον πατέρα των θεών, τον «νεφεληγερέτη» Δία, που κατοικούσε στις κορυφές του Ολύμπου, κρυμμένος μέσα στα σύννεφα, και κρατούσε φυλακισμένη τη βροχή. Με την επικράτηση του Χριστιανισμού ο κόσμος κατέφευγε πρώτα στην «Πιρπιρούνα» κι ύστερα στη θρησκευτική «Λιτανεία».

Η «Πιρπιρούνα» στο Κάντσικο

Στη Δροσοπηγή (Κάντσικο) της Κόνιτσας σε εποχή πολύ παρατεταμένης ξηρασίας, για να προκαλέσουν βροχόπτωση, αναβίωναν το έθιμο της «πιρπιρούνας». Το έθιμο τελούνταν ως εξής: Οι κοπέλες και οι γυναίκες του χωριού πρότειναν σ' ένα κορίτσι, κατά κανόνα φτωχό και ορφανό από μάνα και πατέρα, να γίνει «πιρπιρούνα». Αφού δεχόταν, την έπαιρναν και όλες μαζί πήγαιναν σε μια ρεματιά στην άκρη του χωριού, όπου υπήρχαν πλατύφυλλα δέντρα,

1. «Η γη είναι θεός και σε όσους άριστα την καλλιεργούν, πολλά και πλούσια αγαθά τους ανταποδίδει» (ελεύθερη δική μου απόδοση). [Ξενοφώντος Οικονομικός, μετ. Εμμ. Γ. Παντελάκη, ΠΑΠΥΡΟΣ 1935, σ.5.]

κυρίως κουφοξυλιές (βούζια). Εκεί έκοβαν φύλλα από τα βούζια. Περνούσαν ένα-ένα φύλλο σε γερή κλωστή, σε αρμαθιές, όπως αρμαθιάζουν τον καπνό. Κάθε αρμαθιά κανονιζόταν ίσια που να φέρει έναν κύκλο το σώμα του κοριτσιού. Μετά έγδυναν την κοπέλα τελείως και την έντυναν περίτεχνα με τις αρμαθιές από βούζια. Οι αρμαθιές εφαρμόζονταν με τέτοιο τρόπο επάνω στο σώμα του κοριτσιού, (ανάλογη τεχνική εφαρμόζονταν και στις «κλαδαριές»), ώστε εμποδίζαν το νερό να φτάσει στο κορμί του, σαν σωστή φορεσιά δηλαδή. Αρχίζαν το ντύσιμο από το λαιμό κυκλικά και έφταναν έως την άκρη των δακτύλων των ποδιών. Και στο κεφάλι του πάλι με το ίδιο υλικό έκαναν ένα είδος μαντίλας. Όταν ολοκληρωνόταν το ντύσιμο, το κορίτσι φάνταζε σαν δέντρο.

Αφού τελείωνε το λεγόμενο ντύσιμο, ξεκινούσε το τελετουργικό: Μπροστά η «πιρπιρούνα» -που την κρατούσαν και την οδηγούσαν δυο κοπέλες γιατί δεν έβλεπε το δρόμο αφού και τα μάτια της ήταν σκεπασμένα με φύλλα - και πίσω όλος ο θίασος με τις γυναίκες, που τραγουδούσαν: «Πιρπιρούνα περπατούσε, το Θεό παρακαλούσε, κύργιε ρίξε μια βροχούλα, για τα στάρια, τα κριθάρια, τ' άμορφα τα καλαμπούκια...», ώσπου έφταναν στο πρώτο σπίτι. Εκεί σταματούσαν μπροστά στην πόρτα. Οι δυο κοπέλες άφηναν την «πιρπιρούνα» μόνη της και τραβιούνταν πιο πίσω. Όλες μαζί, τώρα, οι γυναίκες έλεγαν το ίδιο τραγούδι από την αρχή.

Αφού τελείωνε το τραγούδι, έβγαινε η νοικοκυρά με ένα γκιούμι και έχυνε πάνω στο κεφάλι της «πιρπιρούνας» νερό κι ευχόταν: «Καλή βροχή να δώσει ο Θεός!».

Μετά κερνούσε την «πιρπιρούνα» τρόφιμα - συνήθως αλεύρι, σιτάρι, καλαμπόκι κτλ.- και, σπάνια, με κανένα νόμισμα μικρής αξίας.

Στη συνέχεια, πάλι τραγουδώντας το «πιρπιρούνα περπατούσε...», πήγαιναν στο επόμενο σπίτι, όπου επαναλαμβάνονταν το ίδιο τυπικό. Αυτό γινόταν μέχρι να περάσουν και από το τελευταίο σπίτι του χωριού, όπου τελείωνε και η περιφορά. Ύστερα πήγαινα στο σπίτι της κοπέλας -«πιρπιρούνας» - της χάριζαν όλα τα τρόφιμα που είχαν μαζέψει, την ξεσκέπαζαν από τα βούζια, την έντυναν με τα κανονικά της φορέματα και πάλι όλες μαζί, τραγουδώντας πάντα το ίδιο τραγούδι, πήγαιναν στην πλατεία του χωριού και το έστρωναν στο χορό κάτω από τον πλάτανο.

Λένε, ότι με το τέλος της τελετής της «πιρπιρούνας», ή το αργότερο ως την επόμενη μέρα, έβρεχε! Αν δεν έβρεχε, θεωρούσαν ότι αμάρτησαν σε κάτι και ο Θεός τους τιμωρεί και γι' αυτό κατέφευγαν τότε στη θρησκευτική «λιτανεία» για να πάρουν «άφεση αμαρτιών» και να βρέξει.

Το έθιμο της «πιρπιρούνας» σταμάτησε να τελείται στη Δροσοπηγή το 1940 ή 1941. Τελευταία «πιρπιρούνα», όπως θυμούνται οι πιο ηλικιωμένοι, ήταν η Φύλλιω (Τριανταφυλλιά), κόρη του Μπλατσίνα Γιώργου, ο επιλεγόμενος και «Δικηγόρος», επειδή ήταν πολυλογάς.

Τελειώνοντας, θα επιχειρήσω έναν τελείως υποκειμενικό «αποσυμβολισμό» του εθίμου της «πιρπιρούνας».

Στην «πιρπιρούνα» πρόκειται για την προκαταβολική εξασφάλιση και την περιγραφή μιας γεωργικής ευτυχίας, που την επιδιώκουν με μαγικό έθιμο και λατρευτικό τραγούδι. Πίστευαν, δηλαδή, ότι, αν δώσεις και αν πρόθυμα καταβρέξεις την «πιρπιρούνα» με άφθονο νερό, θ' αρχίσει να πέφτει βροχή και στα ξερά και διψασμένα χωράφια σου. Και αν θα της δώσεις λίγο ψωμί και λίγο λάδι και λίγο κρασάκι, τότε άφθονα ψωμάκι και λάδια και κρασιά, θα έρθουν στο αρχοντικό σου².

Δεν είναι τυχαίο τ' ότι επιλέγεται κορίτσι ορφανό από μητέρα και πατέρα, πράγμα που συμβολίζει την υπάρχουσα φύση! Η φύση δεν έχει ούτε μητέρα ούτε και πατέρα. Είναι αυθύπαρκτη!

Τα φυτά πάνω στο κορίτσι συμβολίζουν τα σπαρτά και τη βλάστηση, τ' αμπέλια και όλη την πλάση απ' την οποία τρέφεται ο άνθρωπος.

Το νερό, που ρίχνουν πάνω στην «πιρπιρούνα», συμβολίζει τη βροχή. Όπως το νερό πέφτει επάνω στην «πιρπιρούνα», έτσι να πέσει και το νερό της βροχής επάνω στην πραγματική φύση.

Το νερό, πέραν από το συμβολισμό: όπως πέφτει επάνω στην «πιρπιρούνα», έτσι να γίνει και στην «Μεγάλη Φύση», διώχνει και τα κακά πνεύματα που κρατούν τη φύση σε μαρασμό!

Εικάζεται η πιθανότητα να έχει τις ρίζες του στα «ελευσίνια μυστήρια» και ο Φωριέλ το θεωρεί πανάρχαιο.

2. Γ. Μέγα, Κοντά στις ρίζες, εστία, Αθήνα 1980, σ.339.

Τ' Αρσάλια

του Θωμά Αθαν. Μουκούλη

Ένα από τα σπουδαιότερα έθιμα που υπάρχουν στη νεοελληνική λατρεία και τηρείται μέχρι σήμερα και στο χωριό μας (με κάποιες διαφορές είναι αλήθεια) είναι και το ψυχοσάββατο που γιορτάζεται την παραμονή της Πεντηκοστής. Είναι ένα έθιμο αφιερωμένο στην λατρεία των νεκρών. Έχει καθιερωθεί από την λαϊκή πίστη και παράδοση, που δέχονται ότι οι ψυχές των αποθαμένων που βρίσκονται στον «Κάτω Κόσμο», ελευθερώνονται, όταν ο Χριστός μετά τη Σταύρωση τη Μεγάλη Παρασκευή κατεβαίνει στον Άδη και με την εντολή «άρατε πύλας!» ανοίγει τις πόρτες του «Κάτω Κόσμου». Τότε ανοίγουν και όλα τα μνήματα και οι ψυχές μαζί με τη Ανάσταση του Χριστού (Πάσχα) ανεβαίνουν στον «Επάνω Κόσμο», όπου μένουν πενήντα ημέρες, δηλαδή μέχρι το Σάββατο της Πεντηκοστής.

Στο διάστημα αυτό οι ψυχές, που ελευθερώνονται, αφήνονται να γυρίζουν και να πηγαίνουν όπου και όσο θέλουν. Κάθε ψυχή, πιστεύουν, ότι πηγαίνει και ξαναβλέπει όλα τα μέρη και όλους τους ανθρώπους, όπου σύχναζε τον καιρό που ο νεκρός ζούσε. Το ταξίδι αυτό, το τόσο ευχάριστο και λυτρωτικό για τις ψυχές, διαρκεί, όπως προείπαμε, πενήντα ολόκληρες ημέρες. Τώρα, το Σάββατο της Πεντηκοστής, ετοιμάζονται, περίλυπες όσο ποτέ, να πάρουν και πάλι τον ανεπιθύμητο δρόμο του γυρισμού για τον «Κάτω Κόσμο». Μαζεύονται στα νεκροταφεία και περιμένουν με λαχτάρα τις προσφορές των ζωντανών.

Για το σκοπό αυτό την ημέρα του Μεγάλου Ψυχοσάββατου οι γυναίκες παίρνουν το πρόσφορο, τα κόλλυβα, τις πίπτες και το κρασί, που έχουν ετοιμάσει από την προηγούμενη, τα βάζουν όλα μέσα σε ένα κάνιστρο («κανέστρα» το λέμε εμείς) στρωμένο με άσπρο κεντημένο μαντίλι και τα πηγαίνουν στην εκκλησία. Τα αραδιάζουν μπροστά στην Ωραία Πύλη και δίνουν στον παπά ένα χαρτί με τα ονόματα των «κεκοιμημένων» τους. Μετά ο παπάς κάνει επιμνημόσυνη δέηση και διαβάζει (μνημονεύει) τα ονόματα από τα συχωροχάρτια, που του δώσανε.

Μετά τη λειτουργία οι γυναίκες κρατώντας

λουλούδια στο ένα χέρι και την «κανέστρα» στο άλλο πηγαίνουν στο νεκροταφείο, αφήνουν τα λουλούδια επάνω στα μνήματα και στη συνέχεια μοιράζουν τις πίπτες στους παρευρισκόμενους, κερνώντας τους συγχρόνως και λίγο κρασί, και αυτοί με τη σειρά τους εύχονται «να συχωρεθούν τα πεθαμένα τους».

Όλο το τελετουργικό δείχνει ότι οι δεσμοί των ζωντανών με τους πεθαμένους ήταν - και είναι - άρρηκτοι. Αυτό συμπεραίνεται από την πίστη, που είχαν - και έχουν - οι άνθρωποι, ότι οι πεθαμένοι τρώνε αυτά που τους προσφέρουν οι ζωντανοί.

Η πίστη αυτή έχει πολύ στενή σχέση μ' αυτή των αρχαίων Ελλήνων, οι οποίοι πίστευαν ότι οι ψυχές των πεθαμένων γύριζαν στον «Επάνω Κόσμο» και για να μη βλάπτουν τους ζωντανούς έπρεπε να εξιλεώνονται με διάφορες προσφορές. Και οι αρχαίοι Έλληνες έκαναν μνημόσυνα, γιατί πίστευαν πως με δεήσεις, θυσίες και προσφορές ήταν δυνατόν να πετύχουν τη συγγνώμη των Θεών για τα αμαρτήματα των νεκρών (Ιλιάδα Ι497).

Οι ψυχές κατεβαίνουν και πάλι στο σκοτεινό Άδη την επόμενη μέρα, δηλαδή της Αναλήψεως, που λέγεται και Κυριακή της Γονατιστής. Και λέγεται έτσι γιατί ο ιερέας και το εκκλησίασμα γονατίζουν κατά τη διάρκεια της λειτουργίας.

Το γονάτισμα τούτο γίνεται τρεις φορές συνέχεια και κάθε φορά κρατάει πολλή ώρα, στη διάρκεια της οποίας ο παπάς διαβάζει θερμή παράκληση προς τον Ιησού Χριστό, να ευδοκήσει και να χαρίσει ευφορία στη γη και ευτυχία στους ανθρώπους.

Μέσα σ' όλη όμως αυτή την τελετή, ο ελληνικός λαός δε λησμονεί και τους νεκρούς του. Νομίζει, ότι την ίδιαν ώρα που ο Χριστός, έπειτα από παραμονή τόσων ήμερων πάνω στη γη, «απέρχεται προς τον πατέρα», την ίδιαν ακριβώς στιγμή του γενικού γονατίσματος «συναπέρχονται» και οι ψυχές των νεκρών, που ξεκινούν περίλυπες για τον Άδη. Και δικαιολογούν το γονάτισμα, που γίνεται την ώρα εκείνη, επειδή δε θέλουνε να τους αναγνωρίσουν οι ψυχές που περνούνε από πάνω τους. Γιατί σε τέτοιες στιγμές οι περίλυπες ψυχές αναγνωρίζουν τους δικούς τους και ο καημός τους γίνεται ακόμη πιο αβάσταχτος.

Το θέμα του νεκρού, που αποχτά συνείδηση και αναγνωρίζει τους οικείους και θυμάται με θλίψη περισσή, υπήρξε πάντα ένα αγαπητό θέμα της ελληνικής λογοτεχνίας, από τον καιρό της καθόδου του Οδυσσέα στον Άδη, όπου μέσα στον λειμών των ασφοδέλων, αφού θυσίασε, τον γνώρισαν και μίλησαν μαζί του οι θλιμμένες ψυχές τόσων και τόσων, έως το γνωστό σονέτο του Λορέντζου Μαβίλη, την περίφημη «Λήθη», και τους στίχους «Τη μέρα της Πεντηκοστής», του Κ.Χ. Μύρη¹, όπου ειδικός γίνεται λόγος για τις ψυχές, που ξαναθυμούνται τους ζωντανούς και κλαίνει από λύπη, για να αναφέρουμε δυο μόνο παραδείγματα².

Λήθη

(του Λορέντζου Μαβίλη)

Καλότυχoi οι νεκροί που λησμονάνε
την πίκρα της ζωής. Όντας βυθίσει
ο ήλιος και το σούρουπο ακολουθήσει,
μην τους κλαις, ο καημός σου όσος και να' ναι.
Τέτοιαν ώρα οι ψυχές διψούν και πάνε
στης λησμονιάς την κρουσταλλένια βρύση
μα βούρκος το νεράκι θα μαυρίσει,
θα στάξει γι' αυτές δάκρυ όθε αγαπάνε.
Κι αν πιούν θολό νερό ξαναθυμούνται,
διαβαίνοντας λιβάδια από ασφοδήλι,
πόνους παλιούς, που μέσα τους κοιμούνται.
'Α δε μπορείς παρά να κλαις το δείλι,
τους ζωντανούς τα μάτια σου ας θρηνήσουν
θέλουν, μα δε βολεί να λησμονήσουν.

Τη μέρα της Πεντηκοστής

(του Κ.Χ. Μύρη)

Τη μέρα της Πεντηκοστής,
τη νύχτα της γονατιστής
πάν' οι ψυχές και κάθονται
βουβές στα περιβόλια.
Τρυπώνουν στις κρυφές γωνιές
μαζί με τις αράχνες
και μας κοιτούν αμίλητες
αθώρητες και μόνες.

Τη μέρα της Πεντηκοστής,
τη νύχτα της γονατιστής
πάν' οι ψυχές και κρέμονται
στα ρούχα και στο φράχτη.
Φωλιάζουν στο καλό κρασί
και στο παλιό πιθάρι

γεμίζουν τις ραγισματιές
κι ανοίγουν τους φεγγίτες.

Τη μέρα της Πεντηκοστής,
τη νύχτα της γονατιστής
μη κόψετε ξερό κλαρί
ούτε χλωρό βλαστάρι.
Μη μάσετε τ' ασπρόρουχα
και διώξετε τσ' αράχνες
μην πίνετε γλυκό κρασί
και φοβηθούν και φύγουν.

Η ομαδική επίσκεψη των ανθρώπων την ημέρα αυτή στους τάφους, μοιάζει με ομαδικό κατευόδιο προς ταξιδευτές και θυμίζει λιγάκι το αντίστοιχο κατευόδιο την ημέρα της αναχώρησης των μαστόρων (μπουλουκιών) από το χωριό για τα «ξένα». Το όλο τελετουργικό θυμίζει πραγματικά τα Ρωμαίο-Βυζαντινά Rosalia, που τελούνταν επίσης για τους νεκρούς, καθώς και τα αρχαία αθηναϊκά Ανθεστήρια³.

Η λέξη Rosalia (από τα ρόδα-τριαντάφυλλα, Λατ. rosa) πέρασε στη νεοελληνική γλώσσα, με παραφθορές, όπως π.χ.: Το Σάββατο του Ρουσαλιού, του Ρουσαλή, τ' Αρσαλιού κ.ά. Από το τελευταίο, φαίνεται, πως προέρχεται και το δικό μας Αρσάλια.

Τα Rosalia λοιπόν της αρχαίας Ρώμης ζουν ακόμη στο σημερινό ελληνικό λαό τόσο σαν όνομα γιορτής, όσο και σα λατρευτικό έθιμο που σχετίζεται με γιορτή των ρόδων και των ψυχών.

Προλήψεις: Την ημέρα αυτή τη θεωρούν αποφράδα και δεν κάνουν καμιά δουλειά, δε λούζονται στο κεφάλι, δε σφουγγαρίζουν, δε καθαρίζουν και δε γνέθουν, γιατί, διαφορετικά, δεν θ' αναπαυθούν οι ψυχές των νεκρών.

Αθήνα, Μάης 2007

1. «Τη μέρα της Πεντηκοστής» με τη φωνή του Νίκου Ξυλούρη. Απ' τον δίσκο «Ιθαγένεια» σε στίχους του Κ. Χ. Μύρη και μουσική του Γιάννη Μαρκόπουλου (1972).

2. Κ. Ρωμαίου, Κοντά στις ρίζες, ΕΣΤΙΑ 1980, σ.101.

3. (ΣΣ): Η τρίτη ημέρα των Ανθεστηρίων λέγονταν «χύτροι», από τις χύτρες όπου τοποθετούσαν τα κόλλυβα για τους νεκρούς. Την ημέρα αυτή θυσίαζαν και τελούσαν ιερά και στον θεό Ερμή τον Ψυχοπομπό, παράλληλα, βέβαια, με τον κυρίως τιμώμενο στα Ανθεστήρια θεό Διόνυσο).

ΦΩΤΟΘΗΚΗ

Φωτογραφία του 1926. Στο κέντρο η Αλεξάνδρα Κουτρομπίνα (Τσιράπω), πλαισιωμένη αριστερά από την κόρη της Ελευθερία Κουτρομπίνα σε ηλικία 12 ετών (σήμερα Τζιμούλη 94 ετών) και δεξιά της η Αγόρω Κουτή τ' Παππανέστ' ή Τσιαλακουτή αραβωνιαστικιά (τότε) του Φίλιππα Κουτρομπίνα κουνιάδου της Αλεξάνδρας, μετανάστη στην Αμερική.

Γέφυρα Καντσίκου. Φθινόπωρο 1948. Φωτογραφία: Δ. Χαρισιάδης.

Η παρουσία του Στρατού και ο σταυρός στο μνήμα του άγνωστου νεκρού (στο κεντρικό βάθρο) θυμίζουν τον καταραμένο εμφύλιο, που ευχόμαστε «ποτέ να μη ξανάρθει στον τόπο μας!».

(ΣΣ: ευχαριστούμε τον ζηλωτή συμπατριώτη Δημήτριο Φασούλη του Θωμά, από τη Λυκόρραχη, που βρήκε τη φωτογραφία και μας την παραχώρησε).

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Αδελφότητας

Κοτολούλης Γεώργιος

Πρόεδρος

Μάνου Κατράκη 28, 56533 Πολίχνη Θεσσαλονίκη, Τηλ: 2310 668055

Μουκούλης Κύρηκος

Αντιπρόεδρος

Π. Καρολίδου 38 - 40, 54453 Θεσσαλονίκη, Τηλ: 2310 903026

Κοτσίνας Παύλος

Γραμματέας

Ορμυλίας 3, 54646 Θεσσαλονίκη, Τηλ. 2310416528

Σπέλλας Κωνσταντίνος

Υπεύθυνος Διαχείρισης οικονομικών πόρων, Κτηματικής Επιτροπής και Ξενώνα
Ανδρέου Δημητρίου 53, 56727 Νεάπολη Θεσσαλονίκη, Τηλ: 2310 516146

Τζίμου Ιωάννα

Ταμίας

Στεφ.Γρηγορίου 3, 54552 Τούμπα Θεσσαλονίκη, Τηλ: 2310 934006

Καθάριος Ευάγγελος

Υπεύθυνος Πολιτισμού

Δελφών 166, 54248 Θεσσαλονίκη, Τηλ: 2310 848075

Γκαμπράνη Ειρήνη

Υπεύθυνη Επικοινωνίας

Φρ. Ρούσβελτ 20, 567 28 Νεάπολη Θεσσαλονίκη, Τηλ: 2310 611509

Το Δ.Σ. της Αδελφότητας παροτρύνει τους νέους του χωριού μας να συμμετάσχουν στην προσπάθεια συγκέντρωσης και καταγραφής ιστορικού, λαογραφικού και εν γένει πολιτιστικού υλικού μέσα από τις αφηγήσεις και μνήμες των παλαιότερων συγχωριανών μας, ώστε να δημιουργηθεί μια παρακαταθήκη μνήμης και αυτογνωσίας για τις νεότερες και μελλούμενες γενεές.

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ ΔΡΟΣΟΠΗΓΙΩΤΩΝ
ΔΗΜΟΥ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

Μάνου Κατράκη 28, 56533 Πολίχνη, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310587972, 2310668055, Fax: 2310587972
www.drosopigi.com - email: info@drosopigi.com